

Κ.Ε.

Αριθμός 1703/2025

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ Στ'

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στις 9 Μαΐου 2022, με την εξής σύνθεση: Ιωάννης Γράβαρης, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Στ' Τμήματος, Βασίλειος Αραβαντινός, Ελένη Παπαδημητρίου, Ιωάννης Σύμπλης, Ειρήνη Σταυρουλάκη, Σύμβουλοι, Βασιλική Ρέτσα, Αντωνία-Ελένη Ανδρουτσοπούλου, Πάρεδροι. Γραμματέας ο Λάμπρος Ρίκος.

Για να δικάσει την από 25 Απριλίου 2016 αίτηση:

της εταιρείας με την επωνυμία "ΓΕΡΜΑΝΟΣ Α.Β.Ε.Ε.", που εδρεύει στον Άγιο Στέφανο Αττικής (23ο χλμ. ΝΕΟ Αθηνών-Λαμίας), η οποία παρέστη με τον δικηγόρο Νικόλαο Κοσμίδη (Α.Μ. 23252), που τον διόρισε με πληρεξούσιο,

κατά των: Επιτροπής Ανταγωνισμού, ... κ.λ.π. (8), οι οποίες δεν παρέστησαν.

Με την αίτηση αυτή η αναιρεσείουσα εταιρεία επιδιώκει να αναιρεθεί η υπ' αριθ. 527/2016 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών.

Οι πληρεξούσιοι των διαδίκων δήλωσαν, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 21 του Κανονισμού Λειτουργίας του Δικαστηρίου, ότι δεν θα αγορεύσουν.

Η εκδίκαση άρχισε με την ανάγνωση της εκθέσεως της εισηγήτριας, Παρέδρου Αντωνίας-Ελένης Ανδρουτσοπούλου.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη σε αίθουσα του δικαστηρίου και

Α φ ο ύ μ ε λ έ τ η σ ε τ α σ χ ε τ ι κ ά έ γ γ ρ α φ α

Σ κ έ φ θ η κ ε κ α τ ά τ ο ν Ν ό μ ο

1. Επειδή, για την άσκηση της κρινόμενης αίτησης έχει κατατεθεί το νόμιμο παράβολο (.../2016 ειδικά γραμμάτια παραβόλου, σειράς Α'), [βλ. άρθρο 45 παρ. 2 του ν. 3959/2011 (Α' 93), όπως η παρ. αυτή ίσχυε πριν αντικατασταθεί από 23.1.2017 δυνάμει των άρθρων 39 και 45 του ν. 4446/2016 (Α' 240)].

2. Επειδή, με την αίτηση αυτή, η οποία εισήχθη προς εκδίκαση στην επταμελή σύνθεση του Στ' Τμήματος του Δικαστηρίου (μετά τη διαγραφή της από το πινάκιο του Β' Τμήματος) με την από 31.12.2019 πράξη του Προέδρου του Στ' Τμήματος, λόγω σπουδαιότητας, σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ. 5 του π.δ. 18/1989 (Α' 8), ζητείται η αναίρεση της 527/2016 απόφασης του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, με την οποία έγινε εν μέρει δεκτή προσφυγή της αναιρεσείουσας εταιρείας, ακυρώθηκε η 580/VI/2013 απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού (ΕπΑντ) μόνον κατά το κεφάλαιό της που αφορά στην επιμέτρηση του επιβληθέντος σε βάρος της αναιρεσείουσας προστίμου και αναπέμφθηκε η υπόθεση κατά το ως άνω κεφάλαιο στην ΕπΑντ, προκειμένου αυτή να ασκήσει την ευχέρειά της ως προς την επιμέτρηση του επιβλητέου προστίμου, χωριστά για κάθε μία από τις καταλογισθείσες παραβάσεις. Με την ως άνω απόφαση της ΕπΑντ είχε επιβληθεί σε βάρος της αναιρεσείουσας πρόστιμο συνολικού ύψους 10.251.548 ευρώ για διαπιστωθείσες παραβάσεις των

άρθρων 1 του ν. 703/1977 και 81 της ΣυνθΕΚ (ήδη 101 της ΣΛΕΕ).

3. Επειδή, η εταιρεία “Αφοί Κ. ΟΕ”, της οποίας η υπέρ της Επιτροπής Ανταγωνισμού παρέμβαση απορρίφθηκε από το δικάσαν Διοικητικό Εφετείο ως απαράδεκτη (ελλείπει παραβόλου), δεν νομιμοποιείται παθητικώς στην παρούσα δίκη ως ηττηθείσα διάδικος στη δίκη ενώπιον του διοικητικού εφετείου (πρβλ. ΣτΕ 2660/2015 7μ., 3626/2011 7μ., 1932/2022). Συνεπώς, απαραδέκτως στρέφεται κατ’ αυτής η κρινόμενη αίτηση.

4. Επειδή, στις παραγράφους 3 και 4 του άρθρου 53 του π.δ. 18/1989, όπως αυτές ίσχυαν κατά τον κρίσιμο χρόνο άσκησης της κρινόμενης αίτησης (25.4.2016), μετά την αντικατάστασή τους με το άρθρο 12 του ν. 3900/2010 (Α’ 213), ορίζονται τα εξής: «3. Η αίτηση αναιρέσεως επιτρέπεται μόνον όταν προβάλλεται από τον διάδικο με συγκεκριμένους ισχυρισμούς που περιέχονται στο εισαγωγικό δικόγραφο ότι δεν υπάρχει νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας ή ότι υπάρχει αντίθεση της προσβαλλομένης αποφάσεως προς τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας ή άλλου ανωτάτου δικαστηρίου είτε προς ανέκκλητη απόφαση διοικητικού δικαστηρίου. 4. Δεν επιτρέπεται η άσκηση αίτησης αναιρέσεως όταν το ποσό της διαφοράς που άγεται ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας είναι κατώτερο από σαράντα χιλιάδες ευρώ [...]». Όπως προκύπτει από τις διατάξεις αυτές, για το παραδεκτό αιτήσεως αναιρέσεως, απαιτείται η συνδρομή των προϋποθέσεων και των δύο ως άνω παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 53 του π.δ. 18/1989 (ΣτΕ 2339/2020 επτ., 1873/2012 επτ. κ.ά.). Περαιτέρω, όπως έχει παγίως κριθεί, κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων της παραγράφου 3 του άρθρου 53 του π.δ. 18/1989, προκειμένου να κριθεί παραδεκτή αίτηση αναιρέσεως, πρέπει με το εισαγωγικό δικόγραφο να προβάλλονται ειδικοί και συγκεκριμένοι ισχυρισμοί είτε ότι δεν υπάρχει νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας επί συγκεκριμένου νομικού ζητήματος, δηλαδή επί ζητήματος ερμηνείας διάταξης νόμου ή γενικής αρχής του ουσιαστικού ή δικονομικού δικαίου, κρίσιμου για την κατ’ αναίρεση επίλυση της διαφοράς, είτε ότι οι κρίσεις της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης επί συγκεκριμένου κατά τα ανωτέρω νομικού ζητήματος, έρχονται σε αντίθεση προς παγιωμένη ή, πάντως, μη ανατραπείσα νομολογία επί του αυτού [και όχι απλώς παρομοίου (ΣτΕ 3964/2014 επτ., 4163/2012 επτ. κ.ά)] νομικού ζητήματος - και υπό τους αυτούς όρους αναγκαιότητας για την επίλυση των αντίστοιχων διαφορών (ΣτΕ 3967/2014, 1026/2014, 4222, 4043/2013, 4163/2012 7μ., 2177/2011 7μ., 2301/2011 7μ., 3971/2011) - του Συμβουλίου της Επικρατείας ή άλλου ανωτάτου δικαστηρίου, ή, ελλείπει τέτοιας νομολογίας, προς ανέκκλητη απόφαση διοικητικού δικαστηρίου (ΣτΕ 985/2023 επτ., 2339/2020 επτ., 4163/2012 επτ. κ.ά.). Νομικό, υπό την ανωτέρω έννοια, ζήτημα τίθεται και από τον νομικό χαρακτηρισμό των πραγματικών περιστατικών τα οποία έγιναν ανελέγκτως δεκτά από το δικαστήριο της ουσίας, διότι η επίλυση ενός τέτοιου ζητήματος μπορεί να δημιουργήσει νομολογιακό προηγούμενο με κατευθυντήρια λειτουργία κατά την επίλυση άλλων διαφορών. Σε τέτοια περίπτωση, νομολογία για το νομικό αυτό ζήτημα θεωρείται ότι υπάρχει, μόνον όταν έχει επιλυθεί από το Συμβούλιο της Επικρατείας υπόθεση υπό τα ίδια ή ουσιαστικώς παρεμφερή πραγματικά περιστατικά (ΣτΕ 684-685/2020 επτ., 2171/2016 επτ., 550/2015 επτ. κ.ά.). Εξ άλλου, ζήτημα νομικό μπορεί να θέτει και λόγος αναιρέσεως περί μη απαντήσεως σε ουσιώδη ισχυρισμό, αν προβάλλεται ότι ο ισχυρισμός αυτός αναγόταν σε συγκεκριμένο νομικό ζήτημα υπό την προεκτεθείσα έννοια (βλ. ΣτΕ 985/2023 7μ., 295-6/2022, κ.ά.).

5. Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, η αγόμενη κατ’ αναίρεση διαφορά ως αφορώσα στο μη ακυρωθέν με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση κεφάλαιο της απόφασης της Επιτροπής Ανταγωνισμού, με το οποίο διαπιστώθηκαν παραβάσεις των άρθρων 1 του ν. 703/1977 και 81 της ΣυνθΕΚ και επιβλήθηκε η υποχρέωση παύσης και παράλειψης των παραβάσεων αυτών στο μέλλον, δεν έχει συγκεκριμένο χρηματικό αντικείμενο (βλ. ΣτΕ 1976/2015, πρβλ. ΣτΕ 1922-4/2012). Συνεπώς, πληρούται η προϋπόθεση παραδεκτού που τάσσει η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 53 του π.δ. 18/1989.

6. Επειδή, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση έγιναν δεκτά τα εξής: Κατόπιν πέντε καταγγελιών που υπέβαλαν ενώπιον της Επιτροπής Ανταγωνισμού τέσσερις εταιρείες και δύο εταίροι μίας λυθείσας εταιρείας (Μ. Γ. και Σία Ο.Ε.), οι οποίες (εταιρείες) είχαν υπογράψει συμβάσεις δικαιόχρησης με την αναιρεσείουσα εταιρεία, διενεργήθηκε από τη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού (ΓΔΑ) έλεγχος, κατά τη διάρκεια του οποίου συλλέχθηκαν ουσιώδη έγγραφα και ηλεκτρονικά αρχεία. Ακολούθως, παρά την παραίτηση των τεσσάρων καταγγελλουσών εταιρειών, η ΕπΑντ, «εν όψει της καταγγελίας της εταιρείας Μ. Γ. και Σία Ο.Ε., αλλά και της

δυνατότητάς της για αυτεπάγγελτη έρευνα», συνέχισε και αυτεπαγγέλτως τη διερεύνηση της υπόθεσης, η δε συνταχθείσα εισήγηση της ΓΔΑ κοινοποιήθηκε όχι μόνον στην εταιρεία Μ. Γ. και Σία Ο.Ε., αλλά και στις εταιρείες οι οποίες είχαν παραιτηθεί από τις υποβληθείσες καταγγελίες. Οι τελευταίες κλήθηκαν να παραστούν ως καταγγέλλοντες αρχικώς και ως τρίτοι στη συνέχεια, παραστάθηκαν δε μετά του πληρεξουσίου δικηγόρου τους ενώπιον της Ολομέλειας της ΕπΑντ, κατέθεσαν υπόμνημα (άρ. 23 παρ. 3 του Κανονισμού Λειτουργίας της ΕπΑντ) και ζήτησαν να εξετασθούν ως μάρτυρες οι Π.Κ. και Ν.Δ.. Μετά, όμως, την υποβολή ένστασης από την αναιρεσείουσα, η ΕπΑντ δεν τους αναγνώρισε την ιδιότητα του τρίτου, τρίτα δε πρόσωπα, τα οποία άσκησαν παρέμβαση και στα οποία δόθηκε μερική δυνατότητα παράστασης κατ' άρθρο 23 παρ. 5 του Κανονισμού Λειτουργίας της ΕπΑντ, παρέστησαν με τον ίδιο πληρεξούσιο δικηγόρο που είχαν οι παραιτηθείσες εταιρείες και εξέτασαν ως μάρτυρες τους Π.Κ. και Ν.Δ.. Η αναιρεσείουσα είχε προβάλει με την προσφυγή της ότι κατά παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας, η ΕπΑντ χρησιμοποίησε στοιχεία υποβληθέντα από τους καταγγέλλοντες, οι οποίοι στη συνέχεια παραιτήθηκαν. Το διοικητικό εφετείο έκρινε ότι οι υποβληθείσες παραιτήσεις δεν διακόπτουν αυτοδικαίως την έρευνα της υπόθεσης, αλλά η Επιτροπή μπορεί να αποφανθεί επί της συνέχισης της διαδικασίας που κινήθηκε, γεγονός το οποίο έπραξε, όπως προέκυπτε από το σώμα της προσβαλλόμενης απόφασης και τα σχετικά πρακτικά συνεδριάσεων, νομίμως δε συνέχισε την έρευνα και αξιοποίησε τις πληροφορίες που είχαν περιέλθει σ' αυτήν, κατά τη διακριτική ευχέρειά της, στα πλαίσια της μη ανακληθείσας καταγγελίας Μ. Γ. και Σία Ο.Ε., αλλά και της αυτεπάγγελτης έρευνας, δεδομένου ότι ακόμη και ανώνυμα στοιχεία δύναται να λάβει υπόψη της και να αξιοποιήσει.

7. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση προβάλλεται ότι η προσβληθείσα με την προσφυγή απόφαση της ΕπΑντ ήταν ακυρωτέα, για παράβαση του άρθρου 24 παρ. 3 του Κανονισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης (ΚΛΔ) της Επιτροπής Ανταγωνισμού (κ.υ.α. 8275/15.12.2006, Β' 1890/2006) και των αρχών της ασφάλειας του δικαίου, της ευλόγου προθεσμίας και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των διοικουμένων, διότι η ΕπΑντ επανήλθε είκοσι έξι (26) μήνες μετά την τελευταία επιστολή παροχής στοιχείων και δέκα (10) και πλέον μήνες μετά τις υποβληθείσες παραιτήσεις, χωρίς να έχει μεσολαβήσει ειδική απόφασή της για τη συνέχιση της διαδικασίας, με αποτέλεσμα να στερηθεί η αναιρεσείουσα σταδίου διοικητικής διαδικασίας και ότι το δικάσαν Δικαστήριο όφειλε να εξετάσει την πλημμέλεια αυτή (έλλειψη ειδικής απόφασης συνέχισης της έρευνας της υπόθεσης) και να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση για παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας και παράβαση του άρθρου 24 παρ. 3 του ΚΔΔ. Δεδομένου, όμως, ότι από τα διαδικαστικά έγγραφα προκύπτει ότι η αναιρεσείουσα δεν είχε προβάλει με την προσφυγή της λόγο για παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας με το ανωτέρω περιεχόμενο, το δικάσαν Διοικητικό Εφετείο δεν όφειλε, όπως εσφαλμένως υπολαμβάνει η αναιρεσείουσα, να έχει ερευνήσει αυτεπαγγέλτως το ζήτημα αυτό, σύμφωνα με τα οριζόμενα στις διατάξεις του άρθρου 79 (παρ. 1 και 3) του κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 2717/1999 (Α' 97) Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (βλ. ΣτΕ 2780/2012 7μ., 2579/2019, 4635/2014), ούτε άλλωστε συνάγεται, ρητή ή έμμεση, κρίση της αναιρεσιβαλλομένης περί της ερμηνείας της διάταξης του άρθρου 24 παρ. 3 του ΚΛΔ. Με τα δεδομένα αυτά, δεν είναι κρίσιμο για την επίλυση της παρούσας διαφοράς το νομικό ζήτημα που αναδεικνύεται με τον ως άνω λόγο αναιρέσεως και τον συναπτόμενο με αυτόν ισχυρισμό εκ του άρθρου 53 παρ. 3 του π.δ. 18/1989, δηλ. το αν απαιτείται η έκδοση ειδικής απόφασης της ΕπΑντ για τη συνέχιση εξέτασης υπόθεσης που ξεκίνησε με την υποβολή καταγγελιών. Συνεπώς, ο ως άνω λόγος αναιρέσεως, σύμφωνα με τα εκτεθέντα στη σκέψη 4, είναι απορριπτέος ως απαράδεκτος.

8. Επειδή, στο άρθρο 15 του ν. 3959/2011, όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο, ορίζονται τα εξής: «1. Ο Πρόεδρος ύστερα από εισήγηση της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού, εισάγει ενώπιον της Επιτροπής Ανταγωνισμού, από τις υποθέσεις των περιπτώσεων των άρθρων 1, 2 και 11 που εκκρεμούν ενώπιον της εν λόγω Γενικής Διεύθυνσης, όσες από αυτές πληρούν τα κριτήρια της κατά προτεραιότητα εξέτασης [...]. 9. Κατά την ενώπιον της Επιτροπής Ανταγωνισμού συζήτηση επί των αιτήσεων και των καταγγελιών που υποβάλλονται σύμφωνα με τον παρόντα νόμο, μπορούν να παρίστανται αυτοπροσώπως ή μετά ή δια πληρεξουσίου δικηγόρου αυτοί που υπέβαλαν αίτηση ή καταγγελία, οι οποίοι καλούνται προς τούτο σαράντα πέντε ημέρες πριν από τη συζήτηση, οι επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων κατά των οποίων κινήθηκε η ενώπιον της Επιτροπής Ανταγωνισμού διαδικασία, καθώς και όσοι προβλέπονται από τον Κανονισμό Εσωτερικής Λειτουργίας και Διαχείρισης της Επιτροπής. [...]». Περαιτέρω, ο εκδοθείς κατ' εξουσιοδότηση των

διατάξεων του άρθρου 16 του ν. 3959/2011 και εφαρμοστέος εν προκειμένω, ως εκ του φερόμενου χρόνου διενέργειας των επίμαχων διαδικαστικών πράξεων, ΚΛΔ της Επιτροπής Ανταγωνισμού (κ.υ.α. 117/2013, ΦΕΚ Β' 54/16.1.2013), ορίζει, μεταξύ άλλων, τα εξής: Άρθρο 12 [Εισαγωγή των υποθέσεων στην Επιτροπή και ανάθεσή τους σε Εισηγητή]: «1. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής ύστερα από εισήγηση της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού εισάγει ενώπιον της Επιτροπής, από τις υποθέσεις των περιπτώσεων των άρθρων 1 [...] ν. 3959/2011 που εκκρεμούν ενώπιον της Γενικής Διεύθυνσης, όσες από αυτές πληρούν τα κριτήρια της κατά προτεραιότητα εξέτασης σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 1 του άρθρου 15 ν. 3959/2011. [...]». Άρθρο 13 [Εισαγωγή των υποθέσεων προς συζήτηση στην Επιτροπή - Κλητεύσεις]: «Ο Γραμματέας της Επιτροπής κλητεύει τα μέρη στη συνεδρίαση κατά την οποία θα συζητηθεί η υπόθεσή τους [...]». Άρθρο 14 [Εισήγηση – Προθεσμία κατάθεσης Υπομνημάτων]: «1. Η Εισήγηση επιδίδεται στα μέρη με επιμέλεια των Γραμματέων της Επιτροπής μαζί με την κλήτευση. Κάθε μέρος λαμβάνει αντίγραφο της έκδοσης της Εισήγησης που το αφορά, από την οποία έχουν παραλειφθεί τα στοιχεία εκείνα, τα οποία σύμφωνα με το άρθρο 15 έχουν κριθεί ως απόρρητα. [...]». Άρθρο 15 [Εμπιστευτική αντιμετώπιση απόρρητων στοιχείων – Πρόσβαση στο φάκελο της υπόθεσης]: «1. Τα συναφή με την υπόθεση στοιχεία που συλλέγει η Γενική Διεύθυνση κατά τη διερεύνηση της αποτελούν τμήμα του φακέλου της υπόθεσης. [...] 5. Κατά τη σύνταξη της [εισήγησης] του άρθρου 12 του παρόντος καθορίζεται ο αριθμός των εκδόσεων της, αναλόγως του αριθμού των μερών και των πληροφοριών, εγγράφων και μερών των εγγράφων που θεωρούνται απόρρητα. Κάθε έκδοση της εισήγησης φέρει σχετική σημείωση περί του αποδέκτη αυτής. Ανά έκδοση παραλείπονται τα στοιχεία εκείνα, τα οποία θεωρούνται απόρρητα έναντι του συγκεκριμένου αποδέκτη, [...] 6. [...] 8. Τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, που υπέβαλαν καταγγελία, έχουν δικαίωμα πρόσβασης στα μη απόρρητα στοιχεία του φακέλου μετά την κοινοποίηση της κλήτευσης. 9. Οι τρίτοι δεν έχουν πρόσβαση στους φακέλους των υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιον της Επιτροπής. Κατά τα λοιπά, εφαρμόζονται οι διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας. 10. [...]». Άρθρο 23 [Ακρόαση τρίτων]: «1. Ο Πρόεδρος, ο Προεδρεύων, η Ολομέλεια ή το Τμήμα της Επιτροπής, στο οποίο συζητείται η υπόθεση, μπορεί να κλητεύσει στη συζήτηση οποιονδήποτε τρίτο, περιλαμβανομένων των προσώπων που αναφέρονται στην επόμενη παράγραφο, ως μάρτυρα, εφόσον κρίνει ότι η συμμετοχή του συμβάλλει στην εξέταση της υπόθεσης. 2. Οποιοσδήποτε τρίτος [...] μπορεί να υποβάλει υπόμνημα σε υπόθεση που συζητείται στην Επιτροπή, [...] 3. Το υπόμνημα του τρίτου [...] αποτελεί στοιχείο του φακέλου της υπόθεσης και επιδίδεται [...] στα ενδιαφερόμενα μέρη [...] 4. Εφόσον ο τρίτος που καταθέτει υπόμνημα κατά την παράγραφο 2 θεμελιώνει έννομο συμφέρον, μπορεί να ζητήσει την παρουσία του κατά την προφορική ακρόαση. 5. Κατά την πρώτη συνεδρίαση της υπόθεσης η Επιτροπή αποφαινεται επί του αιτήματος της παραγράφου 4. Σε περίπτωση που, κατά τη διακριτική της ευχέρεια, κρίνει ότι η συμμετοχή του τρίτου συμβάλλει στη διακρίβωση της αλήθειας, δύναται, κατά περίπτωση, να του επιτρέψει: α) να απευθύνει ερωτήσεις στα μέρη και τους άλλους συμμετέχοντες στη διαδικασία, κατά τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 5 του άρθρου 22 για τα μέρη, ή/ και β) να παραλάβει τα πρακτικά της διαδικασίας, ώστε να υποβάλει υπόμνημα μετά το τέλος αυτής, ή/και γ) να παραλάβει αντίγραφα των μη εμπιστευτικών εκδόσεων των υπομνημάτων των μερών.».

9. Επειδή, η αναιρεσείουσα είχε προβάλει με την προσφυγή της ότι η προσβαλλόμενη απόφαση της Επ.Αντ είχε εκδοθεί κατά παραβίαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας, της αρχής της αμεροληψίας, του τεκμηρίου αθωότητας, του εμπορικού απορρήτου καθώς και κατάχρηση εξουσίας, δοθέντος ότι η Επιτροπή προέβη, τον Ιούλιο του 2013, στην κλήτευση των παραιτηθέντων (ήδη από το 2011) καταγγελλόντων να παραστούν κατά την ακροαματική διαδικασία, κοινοποίησε σ' αυτούς τη σχετική εισήγηση της ΓΔΑ και έκανε δεκτή την παρέμβαση τρίτων, οι οποίοι είχαν κοινή εκπροσώπηση με τους παραιτηθέντες καταγγέλλοντες. Το δικάσαν Διοικητικό Εφετείο έκανε δεκτό ότι η Επιτροπή σε Ολομέλεια δεν αναγνώρισε στους παραιτηθέντες την ιδιότητα του τρίτου και ότι δεν προέκυπταν απόρρητα στοιχεία για την καταγγελλομένη από το περιεχόμενο των κοινοποιηθεισών σε κάθε παραιτηθέντα καταγγέλλοντα εισηγήσεων, στις διαφορετικές για έκαστο εξ αυτών εκδοχές των οποίων παραλείπονται τα στοιχεία που θεωρούνται έναντι του εκάστοτε αποδέκτη απόρρητα· έκρινε, εξ άλλου, ότι η παρά το νόμο κλήση των παραιτηθέντων και η κοινοποίηση σε αυτούς της οικείας εισήγησης, που συντάχθηκε για τους ίδιους, με βάση τις καταγγελίες τους και μάλιστα χωρίς αυτή να περιέχει απόρρητα στοιχεία, δεν έχει ούτως ή άλλως επίπτωση στη νομιμότητα της προσβαλλόμενης απόφασης της Επ.Αντ, εφόσον δεν αποδεικνύεται ότι η απόφαση δεν θα είχε ληφθεί ή θα είχε διαφορετικό

περιεχόμενο, αν δεν είχε λάβει χώρα η επίμαχη ενέργεια και ότι, επιπροσθέτως, η αναιρεσείουσα δεν προέβαλε συγκεκριμένη βλάβη την οποία υπέστη και ότι ισχυρισμός ότι το περιεχόμενο της εισήγησης αποτελεί από μόνο του εμπορικό μυστικό ήταν αόριστος. Ακολούθως, ο προβληθείς με την προσφυγή ισχυρισμός της αναιρεσείουσας ότι μη νόμιμα κρίθηκε παραδεκτή από την ΕπΑντ η παρέμβαση τρίτων προσώπων, τα οποία κατά την αναιρεσείουσα δεν ήταν αντικειμενικά, καθόσον τελούσαν εν όψει της κοινής εκπροσώπησής τους με τους παραιτηθέντες, σε γνώση της εισήγησης, απορρίφθηκε από το δικάσαν Δικαστήριο, με την αιτιολογία ότι τα πρόσωπα αυτά έγιναν δεκτά από την Επιτροπή με την ιδιότητά τους ως τρίτων, κατά δε την έννοια του άρθρου 23 του ΚΛΔ της ΕπΑντ, τρίτος είναι ο μη προτεινόμενος από τις εμπλεκόμενες εταιρείες και όχι εκείνος που δεν έχει σχέση με αυτές ή δεν είναι αντικειμενικός κατ' αυτές, η δε Επιτροπή νομίμως τους δέχθηκε υπό την ιδιότητά τους ως τρίτων και τους έδωσε, κατά τη διακριτική της ευχέρεια, τη δυνατότητα να εξετάσουν τους προτεινόμενους από αυτούς μάρτυρες.

10. Επειδή, η αναιρεσείουσα προβάλλει ότι η παραπάνω κρίση του δικάσαντος Δικαστηρίου εκώρησε κατ' εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή των άρθρων 14 και 15 του ΚΛΔ της ΕπΑντ, ως και, κατά παράβαση του τεκμηρίου αθωότητας, των αρχών της αμεροληψίας, της ισότητας των όπλων και της μη κατάχρησης εξουσίας, καθώς και κατά παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας λόγω της παράλειψης απάντησης στους ουσιώδεις ισχυρισμούς περί παραβίασεως του τεκμηρίου αθωότητας και της αρχής της αμεροληψίας, καθώς και περί αποδείξεως της δικονομικής βλάβης, που είχαν προβληθεί με την προσφυγή της. Ο λόγος αυτός αναλύεται στους εξής επιμέρους ισχυρισμούς: α) Η κοινοποίηση εμπιστευτικής για κάθε μέρος εισήγησης σε μη μέρος (καταγγέλλοντα που έχει ήδη παραιτηθεί) παραβιάζει το τεκμήριο αθωότητας, τις διατάξεις των άρθρων 14 και 15 του ΚΛΔ και καθιστά ακυρωτέα την απόφαση της ΕπΑντ για παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας, β) η κλήση των ήδη παραιτηθέντων να παραστούν στην ακροαματική διαδικασία ενώπιον της ΕπΑντ αρχικώς ως διάδικοι και στη συνέχεια ως τρίτοι παραβιάζει την αρχή της αμεροληψίας, την αρχή της ισότητας των όπλων, καθώς και τις διατάξεις του άρθρου 23 του ΚΛΔ, και γ) η αναιρεσείουσα υπέστη δικονομική βλάβη από τις ανωτέρω πλημμέλειες διότι οι καταγγέλλοντες, έχοντας λάβει γνώση της εισήγησης, άσκησαν κοινή παρέμβαση (στην οποία γίνεται ρητή αναφορά της εισήγησης) με άλλους τρίτους, οι οποίοι συμμετείχαν στην ακροαματική διαδικασία ενώπιον της ΕπΑντ και εξέτασαν μάρτυρες. Προς θεμελίωση του παραδεκτού του λόγου αυτού προβάλλεται ότι δεν υφίσταται νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας για το ζήτημα αν η παρά τον νόμο κοινοποίηση εισήγησης της ΓΔΑ σε καταγγέλλοντες, ήδη παραιτηθέντες, και η μεταγενέστερη κλήση αυτών να παρέμβουν ως τρίτοι, καθώς και η μεταγενέστερη γνώση της εισήγησης από άλλους (τρίτους), οι οποίοι εφοδιαζόμενοι με το "όπλο" της εισήγησης παρεμβαίνουν στη διαδικασία κατά της καταγγελλόμενης εταιρείας, συνιστά παράβαση νόμου ή ουσιώδους τύπου της διαδικασίας, η οποία αρκεί αφ' εαυτής για την ακύρωση της σχετικής απόφασης της ΕπΑντ ή αν απαιτείται να αποδειχθεί ότι, ελλείψει αυτής της πλημμέλειας, η εν λόγω απόφαση δεν θα είχε ληφθεί ή θα είχε διαφορετικό περιεχόμενο.

11. Επειδή, ο λόγος αυτός, ανεξαρτήτως αν προβάλλεται ως προς όλα τα σκέλη του παραδεκτού, κατά την έννοια της παραγράφου 3 του άρθρου 53 του π.δ. 18/1989, είναι πάντως, απορριπτέος ως αβάσιμος διότι το γεγονός της κοινοποίησης εκ μέρους των οργάνων της ΕπΑντ στους παραιτηθέντες καταγγέλλοντες της εισήγησης της ΓΔΑ, στην οποία (εκδοχή) δεν περιλαμβάνονται απόρρητα στοιχεία και της κλήσης αυτών να μετάσχουν αρχικώς ως διάδικα μέρη και ακολούθως ως τρίτοι στην ακροαματική διαδικασία, από την οποία όμως τελικώς αποβλήθηκαν, ούτε συνιστά παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας, κατά την έννοια της περίπτωσης β της παραγράφου 3 του άρθρου 79 του ΚΔΔ, ούτε παραβιάζει το τεκμήριο αθωότητας ούτε δύναται να θεμελιώσει, αυτό καθεαυτό, αντικειμενικά δικαιολογημένη αμφιβολία για την αμεροληψία της κρίσης της ΕπΑντ και να οδηγήσει σε ακυρότητα της σχετικής διαδικασίας ή της απόφασης της ΕπΑντ (πρβλ. ΣτΕ 2365/2013, 2774/2014, 107/2022). Περαιτέρω, από τις ανωτέρω διατάξεις του άρθρου 23 του ΚΛΔ της ΕπΑντ, προκύπτει ότι η συμμετοχή τρίτων κατά την προφορική ενώπιον της ΕπΑντ ακρόαση στην έκταση που κρίνει αναγκαία η ΕπΑντ, κατ' ενάσκηση της σχετικής ευχέρειάς της, προς τον σκοπό διακρίβωσης της αλήθειας, δεν συνιστά ούτε προσβολή του τεκμηρίου αθωότητας ούτε περιορίζει, αυτή καθεαυτή, τα δικαιώματα άμυνας των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, τυχόν δε παραβίαση, συνεπεία πράξης ή παράλειψης υπαλλήλου της ΕπΑντ, των διατάξεων της παραγράφου 1 του άρθρου 14 ή της παραγράφου 9 του άρθρου 15

του ΚΛΔ της ΕπΑντ, δεν δημιουργεί αφ' εαυτής ακυρότητα της οικείας διαδικασίας και της σχετικής καταλογιστικής πράξης, εφόσον δεν αποδεικνύεται ότι η απόφαση αυτή δεν θα είχε ληφθεί ή θα είχε διαφορετικό περιεχόμενο, αν δεν είχε λάβει χώρα η επίμαχη ενέργεια (πρβλ. ΣτΕ 2780/2014, 2774/2014, απόφαση ΔΕΚ της 18.9.2003, C-338/00 P, Volkswagen AG κατά Επιτροπής, σκ. 283, απόφαση του Πρωτοδικείου της 15ής Μαρτίου 2006, T-15/02, BASF AG κατά Επιτροπής, σκ. 606). Συνεπώς, η ανωτέρω κρίση της αναιρεσιβαλλομένης είναι νομίμως, κατ' αρχήν, αιτιολογημένη, και πρέπει ν' απορριφθούν τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα, το μεν ως αβάσιμα, το δε ως απαράδεκτα, κατά το μέρος που πλήττουν ευθέως την αναίρετικώς ανέλεγκτη ουσιαστική εκτίμηση από το δικαστήριο της ουσίας των πραγματικών ισχυρισμών της προσφεύγουσας και την κρίση για τη μη θεμελίωση συγκεκριμένης βλάβης, για την οποία, άλλωστε, κρίση δεν προβάλλεται αυτοτελής ισχυρισμός περί θεμελιώσεως του παραδεκτού, κατά το άρθρο 53 παρ. 3 του π.δ. 18/1989, όπως ισχύει.

12. Επειδή, κατά τα άρθρα 81 (πρώην 85) παρ. 1 και 2 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΣυνθΕΚ) και ήδη 101 παρ. 1 και 2 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), καθώς και τις όμοιες αντίστοιχες διατάξεις του άρθρου 1 (παρ. 1 και 2) του ν. 703/1977 (ήδη 1 παρ. 1 και 2 ν. 3959/2011), απαγορεύεται και είναι αυτοδικαίως άκυρη κάθε οριζόντια ή κάθετη συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική μεταξύ επιχειρήσεων που έχει ως αντικείμενο ή αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού, μεταξύ δε αυτών και οι συμφωνίες με αντικείμενο τον καθορισμό των τιμών πώλησης ή αγοράς ή άλλων όρων συναλλαγής, τον περιορισμό ή τον έλεγχο της διάθεσης και την κατανομή των αγορών ή των πηγών εφοδιασμού. Ειδικότερα, όπως έχει κριθεί (ΣτΕ 2780/2012 επτ., 1934-9/2013 επτ., 1324/2013, 1677/2014, 3103/2015), κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων, περιορισμό του ανταγωνισμού κατ' αντικείμενο συνιστούν εκείνες οι μορφές συμπεριφοράς που από την ίδια τη φύση και την οικονομική τους λειτουργία είναι αρκούτως επιβλαβείς για τον ανταγωνισμό ώστε να μπορεί να γίνει δεκτό ότι παρέλκει η εξέταση των αποτελεσμάτων τους και οι οποίες, ως εκ τούτου, απαγορεύονται απολύτως, ανεξάρτητα από το αν εφαρμόστηκαν ή αν επέφεραν αποτελέσματα στην αγορά, δεν εμπίπτουν δε ούτε στον κανόνα de minimis (ΣτΕ 107/2022, 204/2021, 1965/2017, 2342/2018 επτ., 1695/2017, 2780/2012 7μ., 2365, 2007/2013 επτ., ΔΕΕ απόφαση της 13.12.2012, C-226/11, Expedia Inc. κατά Autorité de la concurrence κ.λπ., ιδίως σκ. 37-38), ούτε μπορούν να τύχουν του ευεργετήματος της απαλλαγής κατά κατηγορίες (διάταξη της 3.9.2007, Lubricarga κατά Petrofal Espanola), ούτε ασκούν επιρροή τα μερίδια αγοράς των παραβατών (ΣτΕ 1695/2017). Για την εκτίμηση του αν μια συμφωνία είναι αρκούτως επιβλαβής για τον ανταγωνισμό λαμβάνονται υπόψη το ίδιο το περιεχόμενο και ο σκοπός (ρητός, συναγόμενος ερμηνευτικώς, ή υποκρυπτόμενος) της συμφωνίας, που συνάγεται από τα διδάγματα της λογικής και της εμπειρίας, καθώς και το νομικό και οικονομικό πλαίσιο σχέσεων μέσα στην οικεία αγορά, το οποίο αυτή δημιουργεί και στο οποίο εντάσσεται. Στο πλαίσιο της εκτίμησης των ανωτέρω παραμέτρων, πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη η φύση των επηρεαζόμενων προϊόντων ή υπηρεσιών καθώς και οι πραγματικές συνθήκες της λειτουργίας και της διάρθρωσης της οικείας αγοράς ή των οικείων αγορών (βλ. ΣτΕ 166/2018 επτ., ΔΕΕ αποφάσεις της 29.6.2023, Super Bock Bebidas SA κατά Autoridade da Concorrença, C-211/22, σκ. 31-35, της 14.3.2013, Allianz Hungária Biztosító κ.λπ., C-32/11, σκ. 35-36, κ.ά.). Δεδομένου, πάντως, ότι ο περιορισμός του ανταγωνισμού κατ' αντικείμενο αποτελεί δομικό στοιχείο του οικονομικού πλαισίου αναφοράς της συμφωνίας και όχι απλώς συγκυριακή της συνέπεια, εξαρτώμενη από συμπτωματικά περιστατικά της συγκεκριμένης περίπτωσης (βλ. ΣτΕ 166/2018 επτ.), δεν απαιτείται, κατ' αρχήν, από την άποψη της διαπίστωσης της παράβασης, ειδική οικονομική ανάλυση όχι μόνο για τις συνθήκες της οικείας αγοράς, αλλά ούτε και για τον προσδιορισμό της (ΠΕΚ απόφαση της 8.7.2004 Mannesmannröhren-Werk κατά Επιτροπής T-44/00 Σ. II-2223 σκ. 132-133), δοθέντος άλλως τε ότι τα ίδια τα μέρη, διαμέσου της σύμπραξης, κατασκευάζουν τεχνητά μια ιδιαίτερη, απομονωμένη, αγορά, στεγανοποιημένη από την ομαλή λειτουργία των κανόνων του ανταγωνισμού. Είναι δε διαφορετικό το ζήτημα ότι τέτοια ανάλυση μπορεί να απαιτείται για να κριθεί αφενός μεν αν η παράβαση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής και της Συνθήκης ή μόνον του εθνικού δικαίου και αφετέρου για την επιμέτρηση της ποινής (βλ. ΔΕΕ, διάταξη της 16ης Φεβρουαρίου 2006, C-111/04 P, Adriatica di Navigazione κατά Επιτροπής, σκ. 31, αποφάσεις της 11ης Ιουλίου 2013, C-440/11 P, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Stichting Administratiekantor Portielje και Gosselin Group NV, σκ. 101, C-439/11 P, Ziegler SA κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σκ. 63, ΣτΕ 204/2021).

13. Επειδή, περαιτέρω, σύμφωνα με τον Κανονισμό 4087/88 της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 30ης Νοεμβρίου 1988 (L 359) για την εφαρμογή του άρθρου 85 παράγραφος 3 της Συνθήκης σε κατηγορίες συμφωνιών franchise, ο οποίος ίσχυε έως 31.5.2000 (άρθρο 12 Καν. 2790/1999), ως franchise νοείται «το σύνολο δικαιωμάτων βιομηχανικής ή πνευματικής ιδιοκτησίας που αφορούν εμπορικά σήματα και επωνυμίες, πινακίδες καταστημάτων, πρότυπα χρήσεως, σχέδια, δικαιώματα αντιγραφής, τεχνογνωσίες ή διπλώματα ευρεσιτεχνίας, προς εκμετάλλευση για τη μεταπώληση προϊόντων ή την παροχή υπηρεσιών σε τελικούς χρήστες» (άρθρο 1 παρ. 3 περ. α'), ενώ ως συμφωνία franchise νοείται «η συμφωνία με την οποία μία επιχείρηση, η δικαιοπάροχος, παραχωρεί σε άλλη, τη δικαιοδόχο, έναντι άμεσου ή έμμεσου οικονομικού ανταλλάγματος, το δικαίωμα εκμετάλλευσης του franchise, με σκοπό την εμπορία συγκεκριμένων τύπων προϊόντων ή/και υπηρεσιών», περιλαμβάνει δε υποχρεώσεις που αφορούν τη χρήση κοινής επωνυμίας ή πινακίδας καταστήματος και την «κοινοποίηση από τον δικαιοπάροχο στον δικαιοδόχο τεχνογνωσίας» (άρθρο 1 παρ. 3 περ. β'). Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Κανονισμού και κατ' επίκληση του άρθρου 85 παρ. 3 της Συνθήκης, το άρθρο 85 παρ. 1 της Συνθήκης –το οποίο απαγορεύει συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων που δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και που έχουν ως αντικείμενο ή αποτέλεσμα την παρεμπόδιση του ανταγωνισμού- κηρύσσεται ανεφάρμοστο στις «συμφωνίες franchise» που περιλαμβάνουν περιορισμούς που περιγράφονται λεπτομερώς στα κατ' ιδίαν άρθρα του Κανονισμού. Κατά δε το άρθρο 4 του Κανονισμού, «[η] προβλεπόμενη στο άρθρο 1 εξαίρεση εφαρμόζεται υπό τον όρο ότι: α) ο δικαιοδόχος είναι ελεύθερος να προμηθεύεται τα προϊόντα που αποτελούν το αντικείμενο του franchise από άλλους δικαιοδόχους - στην περίπτωση που τα προϊόντα αυτά διατίθενται επίσης μέσω άλλου δικτύου εξουσιοδοτημένων διανομέων, ο δικαιοδόχος πρέπει να είναι ελεύθερος να προμηθεύεται τα προϊόντα από αυτούς [...]». Ακολούθως, με τον Κανονισμό 2790/1999 της Επιτροπής της 22ας Δεκεμβρίου 1999, «για την εφαρμογή του άρθρου 81 παράγραφος 3 της συνθήκης σε ορισμένες κατηγορίες κάθετων συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών» (L 336), ο οποίος ρυθμίζει και τις συμβάσεις δικαιόχρησης μετά τη λήξη ισχύος του αρχικού Κανονισμού 4087/88 (βλ. άρθρο 12 παρ. 1 Καν. 2790/99), καθορίστηκαν στο άρθρο 2 κατηγορίες κάθετων συμφωνιών οι οποίες μπορούν να θεωρηθούν ότι κατά κανόνα πληρούν τις προϋποθέσεις που προβλέπει το άρθρο 81 παρ. 3 της συνθήκης (βλ. ήδη Κανονισμό 330/2010 της Επιτροπής της 20.4.2010, L 102). Στο άρθρο 4 του Κανονισμού ορίστηκε ότι η απαλλαγή κατά κατηγορίες που προβλέπεται στο άρθρο 2 δεν ισχύει, μεταξύ άλλων, «για τις κάθετες συμφωνίες οι οποίες, άμεσα ή έμμεσα, μεμονωμένα ή σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες που υπόκεινται στον έλεγχο των μερών έχουν ως αντικείμενο: α) [...] δ) τον περιορισμό των αμοιβαίων προμηθειών μεταξύ διανομέων στο πλαίσιο ενός επιλεκτικού συστήματος διανομής, συμπεριλαμβανομένων μεταξύ αυτών των διανομέων που ενεργούν σε διαφορετικά επίπεδα εμπορίου» (βλ. και αντίστοιχο άρθρο 4 περ. δ του Κανονισμού 330/2010) και στο άρθρο 5 ότι «Η απαλλαγή που προβλέπεται στο άρθρο 2 δεν εφαρμόζεται όσον αφορά τις ακόλουθες υποχρεώσεις που περιέχονται σε κάθετες συμφωνίες: α) [...] β) οποιαδήποτε άμεση ή έμμεση υποχρέωση δυνάμει της οποίας ο αγοραστής, μετά τη λύση της συμφωνίας, δεν μπορεί να παράγει, να αγοράζει, να πωλεί ή μεταπωλεί αγαθά ή υπηρεσίες, εκτός αν η εν λόγω υποχρέωση: - αφορά αγαθά ή υπηρεσίες που ανταγωνίζονται τα αγαθά ή τις υπηρεσίες που αναφέρονται στη σύμβαση και - περιορίζεται στους χώρους και στα οικοπέδα στα οποία ο αγοραστής είχε δραστηριοποιηθεί κατά την διάρκεια της σύμβασης και - είναι απαραίτητη για την προστασία της τεχνογνωσίας που μεταβιβάζει ο προμηθευτής στον αγοραστή, και υπό τον όρο ότι η διάρκεια της υποχρέωσης μη άσκησης ανταγωνισμού περιορίζεται σε ένα έτος μετά τη λύση της συμφωνίας. Η υποχρέωση αυτή ισχύει με την επιφύλαξη της δυνατότητας να επιβληθεί περιορισμός αόριστης διάρκειας στη χρήση και την κοινοποίηση της τεχνογνωσίας που δεν έχει περιέλθει σε δημόσια χρήση γ) [...]» (βλ. και άρθρο 5 παρ. 3 του Κανονισμού 330/2010).

14. Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, κατά τα εκτιθέμενα στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το δίκτυο διανομής της αναιρεσείουσας φέρει όλα τα ουσιώδη χαρακτηριστικά σύμβασης δικαιόχρησης (franchising), το οποίο λειτουργεί ως σύστημα επιλεκτικής διανομής, κατ' άρθρο 1 στοιχ. ε' του Κανονισμού Ε.Ε. 330/2010 (πρώην Κανονισμός ΕΚ 2790/1999). Η αναιρεσείουσα κατά την περίοδο 1990 – 2012 χρησιμοποίησε με τους δικαιοδόχους της δύο τύπους συμβάσεων – πιλότων, με ελάχιστες μεταξύ τους αποκλίσεις. Η σύμβαση-πιλότος τύπου Α περιελάμβανε, μεταξύ άλλων, ως προς τον καθορισμό των τιμών μεταπώλησης, τις εξής

ρήτρης: 5.3 «1. Ο Δικαιοδόχος είναι ελεύθερος να καθορίζει τις τιμές πώλησης των αγαθών και υπηρεσιών παραμένοντας όμως στα πλαίσια της πολιτικής τιμών λιανικής που καθορίζονται από τον δικαιοπάροχο [...] 3) Για την βιωσιμότητα του δικαιοδόχου ορίζεται ότι ο μέσος όρος του ετήσιου μικτού ποσοστού κέρδους δεν θα είναι λιγότερος από [...] % του τιμοκαταλόγου λιανικής (από πάνω προς τα κάτω-mark down) [...] 5.4 [...] Η πολιτική τιμών καθορίζεται αποκλειστικά από τον Δικαιοπάροχο και είναι συνάρτηση του κόστους κτήσεως ή παραγωγής των προϊόντων ή υπηρεσιών, των δαπανών οργάνωσης, διαχείρισης και προβολής και της πολιτικής διείσδυσης στην αγορά. Ο Δικαιοπάροχος δηλώνει ότι οι τιμές λιανικής που καθορίζει κινούνται στα επίπεδα των αντίστοιχων τιμών της αγοράς. Ο όρος αυτός της σύμβασης δικαιόχρησης θεωρείται ουσιώδης και η συνεχής παραβίασή του δίνει το δικαίωμα στον Δικαιοδόχο να απαιτήσει και να πετύχει μείωση των τιμών λιανικής των συγκεκριμένων ειδών χωρίς μείωση του μέσου όρου μικτού κέρδους του», 5.5 β) «[...] Σε περιπτώσεις όμως κατά τις οποίες διερχόμενοι πελάτες ζητούν τιμολόγια χονδρικής πώλησης, επιτρέπεται η πώληση με έκπτωση από την τιμή λιανικής με βάση προκαθορισμένο από τον Δικαιοπάροχο επίπεδο εκπτώσεων (ενιαίο για όλα τα καταστήματα λιανικής Δικαιοδόχων και Δικαιοπαρόχου). Σε καμία περίπτωση οι εκπτώσεις αυτές δεν θα περιορίζουν το μικτό ποσοστό κέρδους για τον Δικαιοδόχο που προσδιορίζεται με βάση τον τιμοκατάλογο λιανικής και την τιμή κτήσης». Η σύμβαση-πilotος τύπου Β περιελάμβανε τις εξής ρητρές: 12.1 «[...] οι τιμές στις οποίες ο Δικαιοδόχος θα διαθέτει περαιτέρω τα εμπορεύματα διαμορφώνονται καταρχήν ελεύθερα από αυτόν [...] ο Δικαιοδόχος περιορίζεται ως προς την ελευθερία διαμόρφωσης των τιμών του από την φήμη των εμπορευμάτων της σύμβασης, τα οποία δεν επιτρέπεται να διατίθενται σε τόσο χαμηλές τιμές, ώστε να τίθεται σε κίνδυνο η αξιοπιστία και η φήμη του συστήματος 'ΓΕΡΜΑΝΟΣ'», 12.2 «Εφόσον στο μέλλον επιτραπεί από τη νομοθεσία περί ελεύθερου ανταγωνισμού η δυνατότητα του Δικαιοπαρόχου να καθορίζει τις τιμές μεταπώλησης, συμφωνείται ότι ο Δικαιοπάροχος θα έχει το δικαίωμα να κάνει χρήση της δυνατότητας αυτής στο πλαίσιο της παρούσας σύμβασης», 12.3 «Οι τιμές πώλησης των προϊόντων και των συναφών ειδών που θα πραγματοποιεί ο όμιλος των εταιριών «ΓΕΡΜΑΝΟΣ» στον Δικαιοδόχο θα είναι εύλογες και ανάλογες με τις τιμές που ισχύουν στην αγορά για τα αυτά ή παρεμφερή προϊόντα, θα παρέχουν δε ικανό κέρδος που θα επιτρέπει την βιωσιμότητα της επιχείρησης του Δικαιοδόχου κατ' αντικειμενική κρίση», 12.5 «Η πολιτική τιμών καθορίζεται αποκλειστικά από τον Δικαιοπάροχο και είναι συνάρτηση του κόστους κτήσεως ή παραγωγής των προϊόντων ή υπηρεσιών, των δαπανών οργάνωσης, διαχείρισης και προβολής και της πολιτικής διείσδυσης στην αγορά. Ο Δικαιοπάροχος δηλώνει ότι οι τιμές λιανικής που καθορίζει κινούνται στα επίπεδα των αντίστοιχων τιμών της αγοράς», 12.6 «Ο όρος αυτός της σύμβασης δικαιόχρησης θεωρείται ουσιώδης και η συνεχής παραβίασή του δίνει το δικαίωμα στον Δικαιοδόχο να απαιτήσει και να πετύχει μείωση των τιμών λιανικής των συγκεκριμένων ειδών χωρίς μείωση του μέσου όρου μικτού κέρδους του [...]», 13 «[...] σε περιπτώσεις όμως κατά τις οποίες διερχόμενοι πελάτες ζητούν τιμολόγια χονδρικής πώλησης, επιτρέπεται η πώληση με έκπτωση από την τιμή λιανικής με βάση προκαθορισμένο από τον Δικαιοπάροχο επίπεδο εκπτώσεων (ενιαίο για όλα τα καταστήματα λιανικής Δικαιοδόχων και Δικαιοπαρόχου). Σε καμία περίπτωση οι εκπτώσεις αυτές δεν θα περιορίζουν το μικτό ποσοστό κέρδους για τον Δικαιοδόχο που προσδιορίζεται με βάση τον τιμοκατάλογο λιανικής και την τιμή κτήσης» και 29.4 «Η σύμβαση αυτή μπορεί να καταγγελθεί από τα συμβαλλόμενα μέρη οποτεδήποτε χωρίς την τήρηση προθεσμίας για σπουδαίο λόγο. Σπουδαίος λόγος θεωρείται η παράβαση οποιασδήποτε υποχρέωσης που προέρχεται από την παρούσα συμφωνία ή μη άσκηση οποιουδήποτε καθήκοντος που αναφέρεται στη σύμβαση αυτή [...]».

15. Επειδή, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση κρίθηκε ότι τόσο στις συμβάσεις τύπου Α όσο και στις συμβάσεις τύπου Β, η αναιρεσείουσα κατά ρητή και σαφή διατύπωση των συμβατικών όρων προέβαινε σε καθορισμό των τιμών μεταπώλησης, την εφαρμογή των οποίων είχε τη δυνατότητα να ελέγχει, περίπτωση που συνιστά ιδιαίτερης σοβαρότητας αντικειμενικό (per se) περιορισμό του ανταγωνισμού κατά παράβαση των διατάξεων των άρθρων 1 παρ.1 του ν. 703/1977 και 101 παρ.1 ΣΛΕΕ και μάλιστα ανεξάρτητα από την εφαρμογή στην πράξη σε ποσοστό από 100% (Γ. Ο.Ε.) έως 90%. Συγκεκριμένα, το δικάσαν δικαστήριο δέχθηκε ότι α) ως προς την παράβαση του καθορισμού τιμών μεταπώλησης, με τον πρώτο τύπο συμβάσεως (1990 έως και 2010 όπου βρέθηκαν σε ισχύ συμβάσεις αυτού του τύπου): αα) οι τιμές λιανικής πώλησης καθορίζονται αποκλειστικά από τον δικαιοπάροχο και ο δικαιοδόχος υποχρεούται να συμμορφώνεται με αυτές, οι οποίες εφαρμόζονται σε ολόκληρο το δίκτυο, στο οποίο αποστέλλονται καθημερινώς οι όποιες αλλαγές γίνονται,

γεγονός που αναιρεί την ελευθερία καθορισμού τιμών που θεωρητικά μόνο του αναγνωρίζεται, αβ) καθορίζεται συγκεκριμένο μικτό ποσοστό κέρδους επί των συνολικών αγορών, αγ) οι τιμές λιανικής αποτελούν αναπόσπαστο μέλος της πολιτικής που καθορίζει ο δικαιοπάροχος και συναρτώνται με τις αντίστοιχες τιμές της αγοράς, όρος που χαρακτηρίζεται ουσιώδης από τη σύμβαση, αδ) σε περίπτωση χονδρικής πώλησης το ποσοστό εκπτώσεως είναι προκαθορισμένο από τον δικαιοπάροχο, αε) ο δικαιοδόχος είναι υποχρεωμένος από τη σύμβαση να χρησιμοποιεί, με το on line συνδεδεμένο το τερματικό του, το λογισμικό σύστημα SRS, το οποίο εφαρμόζεται από όλους τους δικαιοδόχους, σύμφωνα δε με τα χαρακτηριστικά και τον τρόπο λειτουργίας του, ο δικαιοδόχος, μεταξύ άλλων, δεν μπορεί να επέμβει εξαρχής και να τροποποιήσει ή να διαμορφώσει σε μόνιμη βάση τον υπάρχοντα στο λογισμικό σύστημα τιμοκατάλογο, απλώς, έχει τη δυνατότητα χορήγησης έκπτωσης με τη μορφή ποσού ή ποσοστού επί της λιανικής τιμής, κατά την έκδοση της σχετικής απόδειξης («καρφωτά») και αστ) πριν τη λειτουργία του εν λόγω συστήματος η ΓΕΡΜΑΝΟΣ έστειλε με ειδικό πρόγραμμα μία εφαρμογή στους δικαιοδόχους, οι οποίοι στη συνέχεια εκτύπωναν τα ταμπελάκια τιμών. β) Ως προς τον καθορισμό τιμών μεταπώλησης με τον δεύτερο τύπο συμβάσεως (ο οποίος άρχισε σταδιακά να εφαρμόζεται από το 1998 έως και το 2012) το Δικαστήριο δέχθηκε ότι βα) ο δικαιοπάροχος καθορίζει αποκλειστικά την πολιτική λιανικών τιμών, γεγονός που, επίσης, αναιρεί την ελευθερία του δικαιοδόχου να καθορίζει τις τιμές, δυνατότητα η οποία θεωρητικά και μόνο του αναγνωρίζεται, ββ) ο δικαιοπάροχος καθορίζει τις τιμές λιανικής πώλησης, οι οποίες θα είναι ανάλογες με αυτές της αγοράς, βγ) ο δικαιοδόχος έχει τη δυνατότητα μείωσης των τιμών λιανικής μόνο σε περίπτωση που η ΓΕΡΜΑΝΟΣ παραβεί συστηματικά τον όρο 12.5 (καθορισμός τιμολογιακής πολιτικής) ώστε να διατηρείται σταθερό το προσδοκώμενο περιθώριο κέρδους του δικαιοδόχου, βδ) σε περίπτωση χονδρικής πώλησης το ποσοστό εκπτώσεως είναι προκαθορισμένο από τον δικαιοπάροχο και βε) ο δικαιοδόχος είναι υποχρεωμένος από τη σύμβαση να χρησιμοποιεί το αμέσως ανωτέρω αναφερθέν λογισμικό σύστημα SRS, ενώ σε περίπτωση μη εφαρμογής των σχετικών όρων, απειλείται σε βάρος του η καταγγελία της σύμβασης. Εν όψει δε του ότι, κατά τα δεκτά γενόμενα, ο καθορισμός των τιμών επιβεβαιώνεται επαρκώς από την εσωτερική αλληλογραφία της ΓΕΡΜΑΝΟΣ σχετικά με το ισχύον περιθώριο κέρδους, τα πρακτικά συνάντησης συνεργατών της και πίνακες με το μικτό περιθώριο κέρδους, φυλλάδια της αναιρεσείουσας με επισυναπτόμενους πίνακες με τις νέες τιμές λιανικής που θα ισχύσουν στο εξής, σε αντικατάσταση των παλιών, απορρίφθηκε ο ισχυρισμός της αναιρεσείουσας ότι η ΕπΑντ, η οποία έφερε το βάρος απόδειξης, δεν απέδειξε τη θεμελίωση της απαγορευμένης επιβολής λιανικής τιμής μεταπώλησης στο άρθρο 12 της σύμβασης. Εξ άλλου, κρίθηκε ότι «οι προαναφερθέντες όροι των συμβάσεων διατυπωμένοι ρητά και ανεπιφύλακτα έχουν ως αντικείμενο τον καθορισμό τιμών μεταπώλησης, η ύπαρξη δε των εγγράφων αυτών σε συνδυασμό με τα προαναφερθέντα έγγραφα της ίδιας της [αναιρεσείουσας], αποτελούν επαρκή απόδειξη της διάπραξης της παράβασης», και απορρίφθηκαν αφενός μεν ως αλυσιτελείς οι ισχυρισμοί της αναιρεσείουσας ότι η ΕπΑντ παραποίησε τις καταθέσεις των τρίτων δικαιοδόχων [ως προς τον τρόπο εφαρμογής των συμφωνιών στην πράξη], αφετέρου δε ως αβάσιμοι οι ισχυρισμοί ότι η φράση «οι τιμές λιανικής που καθορίζει η ΓΕΡΜΑΝΟΣ» στον όρο 5.4 του πρώτου τύπου σύμβασης δεν έχει την έννοια του καθορισμού τιμών αλλά εννοεί τις προτεινόμενες λιανικές τιμές και ότι στις συμβάσεις δεύτερου τύπου α) υπήρχε ελευθερία καθορισμού τιμών από τον δικαιοδόχο, β) ο σχετικός με τη φήμη της δικαιοπαρόχου όρος αφορά τη μη πώληση σε υπερβολικά χαμηλές τιμές και γ) η σύνδεση των τιμών με τις τιμές αγοράς και τις τιμές χονδρικής δεν επιβάλλει τιμή μεταπώλησης. Τέλος, απορρίφθηκαν ως αλυσιτελείς όλοι οι ισχυρισμοί που ανάγονταν στην εφαρμογή των επίμαχων συμβατικών όρων στην πράξη, με την αιτιολογία ότι στην περίπτωση των per se παραβάσεων όπως η προκείμενη, είναι αδιάφορο το αν επέφερε ή όχι αποτέλεσμα η συγκεκριμένη συμπεριφορά.

16. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση πλήττονται, για εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του νόμου και παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας, οι ανωτέρω κρίσεις του δικάσαντος εφετείου. Συγκεκριμένα, προβάλλεται ότι το δικάσαν δικαστήριο, κατά την ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 1 του 703/1977 και 1 της ΣΛΕΕ, παρέλειψε να εξετάσει και να λάβει υπόψη τα κριτήρια του συνολικού (οικονομικού και πραγματικού) πλαισίου της συμφωνίας, των στόχων της συμφωνίας (ιδίως αυτών που συνάγονται από το άρθρο 12 παρ. 2 της σύμβασης τύπου Β) και του τρόπου εφαρμογής της συμφωνίας στην πράξη, τα οποία είναι κριτήρια διαφορετικά της αντιανταγωνιστικής πρόθεσης των μερών και της «ρητής και σαφούς διατύπωσης

των συμβατικών όρων”, στην οποία αποκλειστικά βασίζεται το σκεπτικό της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης και ότι, ως εκ τούτου, μη νομίμως απέρριψε ως μη ουσιώδεις και αλυσιτελείς τους ανωτέρω προβληθέντες ισχυρισμούς της αναιρεσείουσας (βλ. προηγούμενη σκέψη) και παρέλειψε να εξετάσει τον προβληθέντα με την προσφυγή ουσιώδη ισχυρισμό ότι η ύπαρξη ρήτρας με το περιεχόμενο του άρθρου 12 παρ. 2 της σύμβασης τύπου Β [«Εφόσον στο μέλλον επιτραπεί από τη νομοθεσία περί ελεύθερου ανταγωνισμού η δυνατότητα του Δικαιοπαρόχου να καθορίζει τις τιμές μεταπώλησης, συμφωνείται ότι ο Δικαιοπάροχος θα έχει το δικαίωμα να κάνει χρήση της δυνατότητας αυτής στο πλαίσιο της παρούσας σύμβασης»] συνεπάγεται ότι στη σύμβαση αυτή ο δικαιοδόχος είναι ελεύθερος να καθορίζει τιμές μεταπώλησης. Ο λόγος αυτός, κατά το μέρος που πλήττει τις διαπιστώσεις του δικάσαντος δικαστηρίου που αναφέρονται στο ίδιο το γλωσσικό και νοηματικό περιεχόμενο των ως άνω συμβατικών όρων, (οι οποίοι κατά τους ισχυρισμούς της αναιρεσείουσας δεν ήταν σαφείς και ρητοί, αλλά «αμφιλεγόμενοι»), καθώς και την εκτίμηση των αποδεικθέντων πραγματικών περιστατικών, είναι απορριπτέος ως απαράδεκτος (πρβλ. ΣτΕ 1881/2014, 1677/2014, κ.ά.). Αντιθέτως είναι, παραδεκτός κατά το μέρος που με αυτόν αμφισβητείται αν συμβατικές ρήτρες με τέτοιο περιεχόμενο εμπεριέχουν αναγκαιώς καθορισμό τιμών μεταπώλησης και συγκροτούν περιορισμό του ανταγωνισμού κατ’ αντικείμενο, διότι το ζήτημα αυτό ανάγεται στον νομικό τους χαρακτηρισμό και τα κριτήρια εξειδίκευσης της αόριστης νομικής έννοιας του περιορισμού κατ’ αντικείμενο επί του ζητήματος δε αυτού βασίμως προβάλλεται (ανωτ. σκέψη 4) ότι δεν υφίσταται νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας υπό τα ίδια ή παρεμφερώς όμοια πραγματικά περιστατικά (πρβλ. ΣτΕ 550/2015, 1881/2014, 166/2018 επτ.). Είναι, όμως, ο λόγος αυτός απορριπτέος ως αβάσιμος, διότι κατ’ ορθό νομικό χαρακτηρισμό των επίδικων συμβατικών όρων έκρινε το δικάσαν δικαστήριο ότι αυτοί (ελάχιστο υποχρεωτικό μέσο ποσοστό μικτού κέρδους, καθορισμός πολιτικής τιμών από τον δικαιοπάροχο, προκαθορισμένο ποσοστό εκπτώσεων χονδρικής πώλησης), συστηματικά ερμηνευόμενοι μεταξύ τους, μέσα στο συμβατικό τους πλαίσιο, εμπεριέχουν όλα τα αναγκαία (και επαρκή) στοιχεία για να χαρακτηρισθούν ως επιβολή ελάχιστων τιμών μεταπώλησης, που συνιστά πράγματι, κατά τη φύση, τα δομικά χαρακτηριστικά, και την οικονομική του λειτουργία, περιορισμό του ανταγωνισμού κατ’ αντικείμενο (πρβλ. ΣτΕ 2780/2012 επτ., 1695/2017, 106-7/2022 και αποφάσεις ΔΕΕ/ΔΕΚ της 21.12.2023, International Skating Union, C-124/21 P, σκ. 102-103, της 16.7.2015, ING Pensii, C-172/14, σκ. 31-32 και της 11.9.2014, CB κατά Επιτροπής, C-67/13 P, σκ. 51). Ο χαρακτηρισμός δε αυτός δεν αίρεται από μόνη τη ρήτρα του άρθρου 12 παρ. 2 της σύμβασης τύπου Β, με την οποία, όπως ερμηνεύθηκε από το δικάσαν δικαστήριο, αναγνωρίζεται θεωρητικά και μόνον η δυνατότητα καθορισμού τιμών μεταπώλησης από τους δικαιοδόχους και τούτο, διότι υπό το εν λόγω περιεχόμενο, η ρήτρα αυτή επιχειρεί να αποκρύψει, κατά την αληθή φύση της, το αντιανταγωνιστικό αντικείμενο της ως άνω συμφωνίας, το οποίο απορρέει από το ίδιο το περιεχόμενο, καθώς και τις γενικές συνθήκες του οικονομικού πλαισίου των οικείων συμφωνιών (πρβλ. ΣτΕ 550/2015 επτ.). Εφόσον, δε, πρόκειται για περιορισμό του ανταγωνισμού κατ’ αντικείμενο, νομίμως, κατά τα προεκτεθέντα, απορρίφθηκαν ως αλυσιτελείς όλοι οι ισχυρισμοί της αναιρεσείουσας που αφορούσαν το αν η συμφωνία εφαρμόσθηκε στην πράξη, σε ποσοστό 100% έως 90% (πρβλ. ΣτΕ 107/2022, 204/2021), ισχυρισμοί οι οποίοι, άλλωστε, δεν ήταν πρόσφοροι να εγείρουν εύλογες αμφιβολίες ως προς τον αρκούντως επιβλαβή για τον ανταγωνισμό χαρακτήρα των οικείων συμβατικών όρων.

17. Επειδή, κατά τα δεκτά γενόμενα με την αναιρεσιβαλλομένη, σχετικά με τον περιορισμό των αμοιβαίων προμηθειών μεταξύ διανομέων – δικαιοδόχων του συστήματος, η σύμβαση-πilotος τύπου Α, περιελάμβανε, μεταξύ άλλων, τις εξής ρήτρες: 5.5 «α) Σε περίπτωση που αμφισβητηθεί το δικαίωμα του δικαιοπαρόχου να αποτελεί τον αποκλειστικό προμηθευτή του δικαιοδόχου και ο δικαιοδόχος προβεί, με το αιτιολογικό αυτό, στην προμήθεια ειδών από άλλους προμηθευτές, χωρίς την έγκριση του δικαιοπαρόχου, τότε αναγνωρίζεται ότι: (α) δεν έχει δικαίωμα να προμηθευτεί και να πουλά προϊόντα εκτός του εκάστοτε τιμοκαταλόγου (λίστας) του Ομίλου και (β) για τις αγορές αυτών των προϊόντων και μόνον οφείλει στον δικαιοπάροχο ποσοστό 50% επί της τιμής αγοράς, με το οποίο τον πιστώνει κάθε 15η και 30ή του μηνός. [...] β) Χωρίς προηγούμενη έγγραφη συγκατάθεση του δικαιοπαρόχου, ο δικαιοδόχος δεν μπορεί να ασκεί άλλου είδους επιχειρηματική δραστηριότητα ή εμπόριο στο κατάστημα. Το κατάστημα του δικαιοδόχου προορίζεται να λειτουργήσει ως κατάστημα λιανικής. Σε περιπτώσεις, κατά τις οποίες, διερχόμενοι πελάτες ζητούν τιμολόγια χονδρικής, επιτρέπεται η πώληση με έκπτωση επί της τιμής λιανικής με βάση προκαθορισμένο από

τον δικαιопάροχο επίπεδο εκπτώσεων (ενιαίο για όλα τα καταστήματα λιανικής δικαιοδόχων και δικαιοπαρόχου) [...] γ) Στις περιπτώσεις που παρουσιάζονται μέσα στο πρόγραμμα του κανονικού προγράμματος προμηθειών και εκτελέσεως των παραγγελιών βάσει του Ε.Ο.Μ. ανωμαλίες στην τροφοδοσία του καταστήματος από τον Δικαιοπάροχο, ο τελευταίος δίνει κατά την κρίση του το δικαίωμα στον Δικαιοδόχο να προμηθεύεται από άλλους προμηθευτές ορισμένα είδη. Οι εγκρίσεις αυτές θα είναι συγκεκριμένες, θα παρέχονται για ορισμένες ποσότητες και κατηγορίες προϊόντων και δεν δημιουργούν «προηγούμενο» ούτε ερμηνεύονται ως γενική εξουσιοδότηση απεριόριστου χρόνου. Στις ειδικές αυτές περιπτώσεις γνωστοποιείται στον Δικαιοδόχο το ποσοστό επιβάρυνσης της χονδρικής αγοράς με το οποίο θα πιστώνεται και το οποίο θα είναι εύλογο και ανάλογο προς την κατηγορία του προϊόντος [...]. Η σύμβαση-πilotος τύπου Β περιελάμβανε τις εξής ρήτρες: 11.1 «Ο Δικαιοδόχος υποχρεούται να αγοράζει το σύνολο των εμπορευμάτων που θα διαθέτει το κατάστημα του αποκλειστικά και μόνο από τον Δικαιοπάροχο ή από άλλη επιχείρηση, την οποία έχει υποδείξει σε αυτόν ο Δικαιοπάροχος». 11.2 «Σε περίπτωση που ο Δικαιοδόχος αμφισβητήσει το δικαίωμα του Δικαιοπαρόχου να αποτελεί τον αποκλειστικό προμηθευτή του και προβεί με το αιτιολογικό της χαμηλότερης τιμής στην προμήθεια ειδών από άλλους προμηθευτές χωρίς την έγκριση του Δικαιοπαρόχου τότε αναγνωρίζεται ότι: α) Δεν έχει το δικαίωμα να προμηθεύεται και να πουλά προϊόντα εκτός αυτών που περιλαμβάνονται στους εκάστοτε καταλόγους προϊόντων του ομίλου εταιριών του Δικαιοπαρόχου, β) Για τις αγορές αυτών των προϊόντων και μόνο που θα γνωστοποιεί άμεσα στον Δικαιοπάροχο οφείλει σ' αυτόν ποσό ίσο προς το ήμισυ της τιμής αγοράς των προϊόντων, με το οποίο τον πιστώνει κάθε 15η και 30η κάθε μηνός με βάση τον ξεχωριστό λογαριασμό αγορών από τρίτους [...]». 16.1 «Στις περιπτώσεις που παρουσιάζονται μέσα στο πρόγραμμα του κανονικού προγράμματος προμηθειών και εκτελέσεως των παραγγελιών βάσει του Ε.Ο.Μ. ανωμαλίες στην τροφοδοσία του καταστήματος από τον Δικαιοπάροχο, ο τελευταίος δίνει κατά την κρίση του το δικαίωμα στον Δικαιοδόχο να προμηθεύεται από άλλους προμηθευτές ορισμένα είδη. Οι εγκρίσεις αυτές θα είναι συγκεκριμένες, θα παρέχονται για ορισμένες ποσότητες και κατηγορίες προϊόντων και δεν δημιουργούν 'προηγούμενο' ούτε ερμηνεύονται ως γενική εξουσιοδότηση απεριόριστου χρόνου. Στις ειδικές αυτές περιπτώσεις γνωστοποιείται στον Δικαιοδόχο το ποσοστό επιβάρυνσης της χονδρικής αγοράς με το οποίο θα πιστώνεται και το οποίο θα είναι εύλογο και ανάλογο προς την κατηγορία του προϊόντος» και στον όρο 13 ότι «Το κατάστημα του Δικαιοδόχου προορίζεται να λειτουργήσει ως κατάστημα λιανικής πώλησης του συστήματος «ΓΕΡΜΑΝΟΣ» και δεν μπορεί να ασκεί ο Δικαιοδόχος σε αυτό άλλου είδους επιχειρηματική δραστηριότητα χωρίς την προηγούμενη έγγραφη συγκατάθεση του Δικαιοπαρόχου. Σε περιπτώσεις όμως κατά τις οποίες διερχόμενοι πελάτες ζητούν τιμολόγια χονδρικής πώλησης, επιτρέπεται η πώληση με έκπτωση από την τιμή λιανικής με βάση προκαθορισμένο επίπεδο εκπτώσεων (ενιαίο για όλα τα καταστήματα λιανικής Δικαιοδόχων και Δικαιοπαρόχου) [...]».

18. Επειδή, το δικάσαν δικαστήριο έκρινε ότι και με τους δύο τύπους συμβάσεων (Α και Β) απαγορεύονταν οι αμοιβαίες προμήθειες μεταξύ των δικαιοδόχων, περίπτωση που συνιστά ιδιαίτερης σοβαρότητας αντικειμενικό (per se) περιορισμό του ανταγωνισμού κατά παράβαση των διατάξεων των άρθρων 1 παρ. 1 του ν. 703/1977 και 101 παρ.1 ΣΛΕΕ και μάλιστα ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα που επήλθε και το πόσο αυστηρά εφαρμόστηκαν στην πράξη οι συγκεκριμένοι περιορισμοί. Για την κρίση αυτή, το δικαστήριο έλαβε υπόψη, ως προς τον πρώτο τύπο σύμβασης-πilotου, ότι από τη γραμματική και την εν συνδυασμώ ερμηνεία των κρίσιμων συμβατικών όρων (5.5) προκύπτουν: α) ο ορισμός του δικαιοπαρόχου ως αποκλειστικού προμηθευτή του δικαιοδόχου και η δυνατότητα του τελευταίου να προβαίνει σε αγορές από άλλον προμηθευτή μόνο με την έγκριση του τελευταίου, β) η καταβολή στον δικαιοπάροχο ποσοστού 50% επί της τιμής αγοράς των προϊόντων τα οποία ενδεχομένως αγοράζει και πωλεί εκτός λίστας, γ) το προκαθορισμένο ποσοστό έκπτωσης επί της τιμής λιανικής, που δικαιούται να κάνει ο δικαιοδόχος σε περίπτωση χονδρικής πώλησης προϊόντων, το οποίο είναι ενιαίο για όλα τα καταστήματα λιανικής και δ) το δικαίωμα του δικαιοδόχου, σε περιπτώσεις έλλειψης προϊόντων, να προμηθεύεται από άλλους προμηθευτές ορισμένα είδη, κατόπιν συγκεκριμένης έγκρισεως του δικαιοπαρόχου, μόνο για ορισμένες ποσότητες και κατηγορίες προϊόντων. Περαιτέρω, ως προς τον δεύτερο τύπο σύμβασης-πilotου, το δικάσαν δικαστήριο έλαβε υπόψη ότι από τη γραμματική και την εν συνδυασμώ ερμηνεία των συμβατικών όρων (11.2, 16.1 και 13), προκύπτει ότι: α) αποκλειστικός προμηθευτής του δικαιοδόχου για το σύνολο των εμπορευμάτων του ορίζεται ρητά η

ΓΕΡΜΑΝΟΣ ή άλλη επιχείρηση, την οποία έχει υποδείξει σε αυτόν ο Δικαιοπάροχος, δηλαδή απαγορεύεται η προμήθεια προϊόντων από άλλη πηγή και κατά συνέπεια, ενόψει της γενικότητας της διατύπωσης, και από άλλο δικαιούχο εντός του δικτύου, β) σε περίπτωση που προμηθευτεί προϊόντα από άλλους προμηθευτές χωρίς την έγκριση του δικαιοπαρόχου, δεν έχει το δικαίωμα να προμηθευτεί και να πωλεί προϊόντα εκτός λίστας του ομίλου εταιριών του δικτύου, ενώ θα οφείλει στον δικαιοπάροχο ποσό ίσο προς το ήμισυ της τιμής αγοράς των προϊόντων, γ) μόνο στις περιπτώσεις που παρουσιάζονται ανωμαλίες στην τροφοδοσία του καταστήματος από τον Δικαιοπάροχο, η προμήθεια μπορεί να γίνει από άλλους προμηθευτές (κατά συνέπεια και από δικαιούχο του ίδιου δικτύου) μετά από έγκριση του δικαιοπαρόχου και μόνο για ορισμένα είδη και ποσότητες προϊόντων και δ) οι δικαιούχοι πραγματοποιούν μόνο λιανικές πωλήσεις, γεγονός που εξ αντιδιαστολής οδηγεί στην απαγόρευση χονδρικών πωλήσεων και κατά συνέπεια στην απαγόρευση των αμοιβαίων προμηθειών μεταξύ των δικαιούχων. Κρίθηκε, επίσης, ότι και για τους δύο τύπους συμβάσεων το γεγονός ότι στις περιπτώσεις που υπάρχει έλλειψη συγκεκριμένου προϊόντος, επιτρέπονται οι αμοιβαίες προμήθειες μεταξύ δικαιούχων, με την έγκριση του δικαιοπαρόχου (με τη μεσολάβηση του επιθεωρητή, όπως προκύπτει από τις μαρτυρικές καταθέσεις) θεμελιώνει τουλάχιστον σκοπό περιορισμού του ανταγωνισμού εντός του δικτύου και αναιρεί στην πράξη όσα επικαλείται η αναιρεσείουσα για την ενθάρρυνση εκ μέρους της των αμοιβαίων προμηθειών. Εξάλλου, απορρίφθηκαν ως αβάσιμοι τόσο οι ισχυρισμοί της αναιρεσείουσας ότι οι συγκεκριμένοι όροι δεν ρυθμίζουν ζητήματα ενδοδικτυακής προμήθειας και ότι η ρήτρα του 50% περιοριζόταν μόνο στους άλλους προμηθευτές, με την αιτιολογία ότι δεν γίνεται διάκριση μεταξύ ενδοδικτυακής ή εκτός δικτύου προμήθειας, όσο και ο ισχυρισμός ότι με τον Κανονισμό 4087/88 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η απαγόρευση αμοιβαίων προμηθειών δεν συνιστούσε *per se* παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού, με την αιτιολογία ότι από τις διατάξεις του εν λόγω Κανονισμού «προκύπτει ότι προβλέπεται η ελευθερία του δικαιούχου να προμηθευτεί τα προϊόντα που αποτελούν το αντικείμενο του franchise τόσο από άλλους δικαιούχους εντός του δικτύου, όσο και από δικαιούχους εκτός αυτού. [και ότι] Η θετική αυτή προϋπόθεση, αποτελεί την ίδια έκφανση της αρνητικής προϋπόθεσης που θέτει ο μεταγενέστερος Κανονισμός 2790/1999, δεν διαφέρει από αυτόν και η παραβίασή τους συνιστά, επίσης, *per se* παράβαση».

19. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση προβάλλεται ότι κατ' εσφαλμένο νομικό χαρακτηρισμό των ανελέγκτως γενομένων δεκτών πραγματικών περιστατικών κρίθηκε ότι οι ως άνω συμβατικές ρήτρες συνιστούν περιορισμό κατ' αντικείμενο του ανταγωνισμού, κατά την έννοια των διατάξεων των άρθρων 1 του 703/1977 και 1 ΣΛΕΕ. Ειδικότερα, προβάλλεται ότι το δικάσαν δικαστήριο έλαβε ως κριτήριο για την ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων αυτών μόνον το περιεχόμενο και την ερμηνεία των συμβατικών όρων και παρέλειψε να αξιολογήσει το συνολικό (οικονομικό, πραγματικό και νομικό) πλαίσιο της συμφωνίας και δη την εμπορική πρακτική των εμπλεκόμενων μερών, τις πραγματικές σχέσεις τους, καθώς και τους στόχους της συμφωνίας και τον τρόπο εφαρμογής της συμφωνίας στην πράξη και συγκεκριμένα δεν αξιολόγησε, ορθώς ερμηνευόμενους, τους ισχυρισμούς που είχε προβάλει η αναιρεσείουσα με την προσφυγή της ότι οι επιθεωρητές της ΓΕΡΜΑΝΟΣ συχνά ενθάρρυναν τις διασταυρούμενες πωλήσεις, διότι η εμπορική φύση του δικτύου διανομής, λόγω του είδους των προϊόντων (υψηλής τεχνολογίας) δεν επέτρεπε τη δημιουργία αποθέματος και τη λειτουργία του σε επίπεδο χονδρικής καθώς και ότι αμοιβαίες προμήθειες πράγματι γίνονταν εντός του δικτύου. Περαιτέρω, προβάλλεται ότι κατ' εσφαλμένη ερμηνεία των διατάξεων του άρθρου 4 του Κανονισμού 4087/1988 κρίθηκε με την αναιρεσιβαλλόμενη ότι τουλάχιστον για το διάστημα της παράβασης μέχρι και τη θέση σε εφαρμογή του Κανονισμού 2790/99 (1990-1.6.2000), η ρήτρα απαγόρευσης αμοιβαίων προμηθειών συνιστούσε ιδιαίτερης σοβαρότητας (*per se*) και κατ' αντικείμενο περιορισμό του ανταγωνισμού και δεν προέβη, ως εκ τούτου, σε ανάλυση του αντιανταγωνιστικού αντικειμένου ή αποτελέσματος της εν λόγω ρήτρας. Ο λόγος αυτός, κατά το μέρος που αμφισβητείται με αυτόν ο νομικός χαρακτηρισμός των αναφερομένων στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση συμβατικών ρητρών ως ρητρών απαγόρευσης αμοιβαίων προμηθειών σε ένα δίκτυο franchise, περιοριστικών κατ' αντικείμενο του ανταγωνισμού, προβάλλεται παραδεκτώς, διότι για το ζήτημα αυτό βασίμως προβάλλεται ότι δεν υφίσταται νομολογία υπό τα ίδια ή παρεμφερώς όμοια πραγματικά περιστατικά (βλ. ανωτ. σκέψη 4). Ο λόγος αυτός είναι όμως, κατά τα εκτιθέμενα στην επόμενη σκέψη, απορριπτέος ως αβάσιμος.

20. Επειδή, η εξάρτηση των αμοιβαίων πωλήσεων από προηγούμενη άδεια θα συνιστούσε αυτή και μόνη ένδειξη κατά νόμον αποχρώσα και επαρκή ότι υποκρυπτόμενος σκοπός της συμφωνίας είναι η απαγόρευση των διασταυρούμενων (αμοιβαίων) πωλήσεων εντός του δικτύου δικαιόχρησης. Όμως, η οικονομική λειτουργία μιας τέτοιας απαγόρευσης έγκειται (και εξαντλείται) στον περιορισμό των πηγών εφοδιασμού σε μία και μόνη: τον δικαιοπάροχο. Επομένως, είναι δομικό της χαρακτηριστικό, από την ίδια τη φύση και το περιεχόμενό της, ο περιορισμός του ανταγωνισμού εντός του δικτύου και η στεγανοποίηση της αγοράς όσον αφορά σημαντικό τμήμα των προϊόντων που αποτελούν το αντικείμενο της εκάστοτε συμφωνίας (πρβλ. ΠΕΚ απόφαση της 7.7.1994, T-43/92 Dunlop Slazenger κατά Επιτροπής, σκ. 52). Τούτο αρκεί για να χαρακτηριστεί ως συμφωνία εμπεριέχουσα περιορισμό του ανταγωνισμού κατ' αντικείμενο και, ως εκ τούτου, το αν εφαρμόστηκε στην πράξη και τι αποτελέσματα επιβεβαιώνεται ότι επέφερε δεν συγκαταλέγεται στα στοιχεία ή τις περιστάσεις που απαιτείται κατ' αρχήν να συνεξετασθούν. Εξ άλλου, η αναιρεσείουσα δεν είχε επικαλεσθεί άλλες κρίσιμες περιστάσεις, τις οποίες δεν έλαβε υπόψη το δικάσαν δικαστήριο, δοθέντος ότι το στοιχείο της φύσης των προϊόντων ή της πολιτικής αποφυγής χονδρικής εντός του δικτύου δεν είναι από μόνο του επαρκές για να ανατρέψει την ανωτέρω εκτίμηση. Περαιτέρω, εν όψει αυτής της εκτίμησης για τον χαρακτήρα και τις επιπτώσεις μιας τέτοιας συμφωνίας, ήδη οι διατάξεις του Κανονισμού 4087/1988 εξαρτούν την απαλλαγή που προβλέπεται στον εν λόγω Κανονισμό από τον όρο ότι διασφαλίζεται η δυνατότητα αμοιβαίων παραδόσεων μεταξύ των δικαιοδόχων (πρβλ. ΠΕΚ, απόφαση της 6.7.2000, T-62/98, Volkswagen AG κατά Επιτροπής, σκ. 241, απόφαση της 6.4.1995, T-141/89, Tréfileurope κατά Επιτροπής, σκ. 119), τούτο δε έκτοτε συνιστά και ουσιώδες στοιχείο του νομικού πλαισίου υπό το φως του οποίου εξετάζεται αν μια συμφωνία είναι σύμφωνη με τους κανόνες του ελεύθερου ανταγωνισμού και, συνεπώς, νομίμως συνεκτίμησε εν προκειμένω το δικάσαν δικαστήριο το στοιχείο αυτό, χωρίς να θεωρήσει περαιτέρω, όπως εσφαλμένως υπολαμβάνει η αναιρεσείουσα, ότι η περίπτωση του αν ένας όρος εμπίπτει στους περιορισμούς ιδιαίτερης σοβαρότητας ή στους αποκλειόμενους περιορισμούς, το απαλλάσσει, πάντως, από την αυτοτελή εκτίμηση περί του αν μια κάθετη συμφωνία περί απαγόρευσης των αμοιβαίων προμηθειών μεταξύ δικαιοδόχων συνεπάγεται περιορισμό του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, υπό το πρίσμα του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ (βλ. απόφαση ΔΕΕ, Super Bock Bebidas, C-211/22, σκ. 37-42). Παρίσταται, επομένως η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση νομίμως αιτιολογημένη, από τις ανωτέρω απόψεις, και ο περί του αντιθέτου λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως προς όλα τα σκέλη του.

Επειδή, κατά τα δεκτά γενόμενα με την αναιρεσιβαλλομένη, αναφορικά με τη συμφωνία μη ανταγωνισμού μετά τη λήξη της σύμβασης, ο πρώτος τύπος σύμβασης πιλότου περιελάμβανε στον όρο 11.3 τα εξής: «[...] Ο δικαιοδόχος δεν μπορεί, μετά την λύση της συμβάσεως δικαιόχρησης και πριν περάσουν δεκαοχτώ (18) μήνες, να ενεργήσει τα εξής: (α) να αναμειχθεί άμεσα ή έμμεσα με οποιονδήποτε τρόπο (με την ιδιότητα του διευθυντού, συνεταιίρου, μετόχου, ιδιοκτήτη, υπαλλήλου, επισήμου αντιπροσώπου ή άλλη μορφή) σε οποιαδήποτε ανταγωνιστική επιχείρηση (β) να συμβουλευεί οποιονδήποτε πελάτη ή πρώην πελάτη της επιχείρησης ή πελάτες άλλου δικαιοδόχου του δικαιοπαρόχου, κατευθύνοντάς τον στο να πάψει να υποστηρίζει την επιχείρηση ή την επιχείρηση του δικαιοπαρόχου ή την επιχείρηση άλλου δικαιοδόχου του δικαιοπαρόχου ή να κατευθύνει τους πελάτες του αλλού. [...]». Ο δεύτερος τύπος σύμβασης-πιλότου περιελάμβανε τους εξής όρους «23.3 Κατά τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης δεν επιτρέπεται στον δικαιοδόχο χωρίς γραπτή προηγούμενη άδεια του Δικαιοπαρόχου να λειτουργεί είτε ο ίδιος είτε μέσω τρίτων άλλη επιχείρηση ή να συμμετέχει άμεσα ή έμμεσα σε άλλη επιχείρηση με αντικείμενο δραστηριότητας παρόμοιο με αυτό της ΓΕΡΜΑΝΟΣ. Η άδεια αυτή θα δίδεται εφόσον πρόκειται για καθαρά κεφαλαιουχική συμμετοχή σε ανώνυμη εταιρία εισηγμένη στο χρηματιστήριο που δεν θα υπερβαίνει το 5%. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις η χορήγηση της άδειας εναπόκειται στην ελεύθερη διακριτική ευχέρεια του Δικαιοπαρόχου. Ειδικά ορίζεται ότι: Σε περίπτωση παράβασης της παραπάνω υποχρέωσης επιβάλλεται ποινική ρήτρα [...] σε βάρος του Δικαιοδόχου και υπέρ του Δικαιοπαρόχου ανεξαρτήτως των λοιπών δικαιωμάτων του τελευταίου. 23.4 Οι παραπάνω περιορισμοί της παρ.3 ισχύουν και μετά τη λήξη της σύμβασης και για χρονικό διάστημα ενός (1) έτους ανεξάρτητα από το λόγο λύσης της». Εξάλλου, από το σχέδιο της πρώτης σύμβασης-πιλότου που προσκόμισε η αναιρεσείουσα προέκυψε σχετική απαγόρευση δραστηριοποίησης του δικαιοδόχου για ένα έτος, ενώ από τις υπογεγραμμένες συμβάσεις του πρώτου τύπου-πιλότου, οι οποίες αφορούν τους ελεγχόμενους, προέκυψε ότι η εν λόγω απαγόρευση ισχύει για 18 μήνες. Κατά τα εκτιθέμενα στην

αναιρεσιβαλλομένη, η Επιτροπή, ως προς την υποχρέωση μη ανταγωνισμού μετά τη λήξη της σύμβασης, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η με τον πρώτο τύπο σύμβασης – πιλότου απαγόρευση στους δικαιοδόχους για 18 μήνες μετά τη λύση της σύμβασης της δραστηριοποίησής τους γενικώς σε οποιαδήποτε περιοχή, χωρίς περιορισμούς στους χώρους και στα οικόπεδα, στα οποία είχαν αυτοί δραστηριοποιηθεί, καθώς και η με τον δεύτερο τύπο σύμβασης-πιλότου απαγόρευση δραστηριοποίησής τους για 12 μεν μήνες, πλην όμως και πάλι, γενικώς, σε όλη τη γεωγραφική περιοχή, συνιστούν περιορισμούς που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της απαγορευτικής διάταξης του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 703/1977 και του άρθρου 101 παρ. 1 της ΣΛΕΕ.

22. Επειδή, η αναιρεσείουσα με την προσφυγή της είχε προβάλει ότι η μετασυμβατική υποχρέωση μη ανταγωνισμού δεν θα μπορούσε να περιορισθεί μόνον στην εδαφική περιοχή που έτυχε να δραστηριοποιείται ο δικαιοδόχος, διότι η τεχνογνωσία και φήμη ανήκουν στη ΓΕΡΜΑΝΟΣ που έχει πανελλαδικό δίκτυο. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση απορρίφθηκε ο ισχυρισμός αυτός αφενός μεν ως αβάσιμος ως προς το ζήτημα της προστασίας της φήμης της αναιρεσείουσας, με την αιτιολογία ότι η προστασία αυτή δεν μπορεί να θέσει εκτός λειτουργίας τους κανόνες του ανταγωνισμού, αφετέρου δε ως αόριστος λόγω της μη εξειδίκευσης της τεχνογνωσίας την οποία μεταβίβασε η ΓΕΡΜΑΝΟΣ στον δικαιοδόχο και η οποία έχρηζε προστασίας. Εξ άλλου, το δικάσαν δικαστήριο λαμβάνοντας υπόψη ότι σύμφωνα με τους όρους των συμβάσεων και των δύο τύπων, ο πρώτος τύπος περιείχε την υποχρέωση του δικαιοδόχου να μην ασκεί ανταγωνιστικές πράξεις για περίοδο 18 μηνών μετά τη λύση της συμβάσεως δικαιόχρησης, δηλαδή υπερέβαινε το χρονικό διάστημα του ενός έτους που ορίζουν οι διατάξεις των άρθρων 3 του Κανονισμού 4087/88, 4 του Κανονισμού 2790/1999 και 5 του Κανονισμού 330/2010, ενώ ο δεύτερος τύπος συμβάσεων περιείχε την υποχρέωση του δικαιοδόχου για μη ανταγωνισμό γενικώς, σε όλη την επικράτεια, χωρίς να περιορίζεται στους χώρους, στους οποίους αυτός είχε δραστηριοποιηθεί κατά τη διάρκεια της σύμβασης, όπως προβλέπεται από τους προαναφερθέντες Κανονισμούς, έκρινε ότι και με τους δύο τύπους συμβάσεων παραβιάζονται οι διατάξεις των άρθρων 1 παρ.1 του ν.703/1977 (νυν άρ. 1 ν. 3959/2011) και 101 παρ.1 ΣΛΕΕ και η αναιρεσείουσα δεν τυχάνει ομαδικής απαλλαγής, με βάση τις διατάξεις των ως άνω Κανονισμών.

23. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση προβάλλεται ότι εσφαλμένως κρίθηκε από το δικάσαν δικαστήριο ότι η μη συνδρομή των τασσόμενων από τις διατάξεις του άρθρου 5 των Κανονισμών Ομαδικής Απαλλαγής [2790/1999 και 330/2010] και 3 του Κανονισμού 4087/88 των Κανονισμών Ομαδικής Απαλλαγής προϋποθέσεων, ως προς τη μετασυμβατική υποχρέωση μη ανταγωνισμού, αρκεί άνευ ετέρου για την αυτόματη διαπίστωση παράβασης των κανόνων περί ανταγωνισμού (άρ. 1 παρ. 1 ν. 703/77 και 101 παρ. 1 ΣΛΕΕ), και ότι θα έπρεπε, περαιτέρω, να εξετασθεί και αποδειχθεί, με την ΕπΑντ να έχει το σχετικό βάρος, η συνδρομή των προϋποθέσεων των άρθρων 1 παρ. ν. 3959/11 και 101 παρ. 1 ΣΛΕΕ. Ο λόγος αυτός προβάλλεται παραδεκτώς και είναι, περαιτέρω, εξεταστέος, διότι πράγματι δεν υφίσταται νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας σχετικά με το ζήτημα αυτό, όπως βασίμως ισχυρίζεται η αναιρεσείουσα.

24. Επειδή, μια μετασυμβατική υποχρέωση μη ανταγωνισμού γενικώς σε οποιαδήποτε περιοχή, που έχει περιληφθεί σε κάθετη συμφωνία δικαιόχρησης, ως εκ του περιεχομένου της, εξ αντικειμένου παρεμποδίζει ήδη από τον χρόνο της σύναψης της συμφωνίας τη μελλοντική είσοδο στη σχετική αγορά ενός ανταγωνιστή, ο οποίος, κατά τον χρόνο που ενεργοποιούνται οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τη ρήτρα αυτή τεκμαίρεται, κατ' αρχήν, ότι, ως εκ της προηγούμενης εμπειρίας του, θα έχει πλέον, καταστεί επαρκώς έμπειρος και ανταγωνιστικός σε σχέση με τον τέως δικαιιοπάροχό του. Τούτο, από τη φύση και την οικονομική του λειτουργία, συνιστά εγγενώς δομικό περιορισμό του αποτελεσματικού ανταγωνισμού, ο οποίος δεν μπορεί να θεωρηθεί αντικειμενικά αναγκαίος για την υλοποίηση της συμφωνίας και ανάλογος με τους επιδιωκόμενους με αυτήν σκοπούς, λαμβανομένου υπ' όψη ιδίως του γεωγραφικού, χρονικού και υποκειμενικού πεδίου εφαρμογής της, και, ως εκ τούτου, δεν θα μπορούσε ούτε και να δικαιολογηθεί αντικειμενικά, ως αναγκαίος παρεπόμενος περιορισμός (πρβλ. αποφάσεις ΔΕΕ της 26.10.2023, EDP-Energias Portugal SA κ.λπ., C-331/21, σκ. 93-94 και της 21.12.2023, International Skating Union, C-124/21P, σκ. 111-114). Δεδομένου δε ότι μια τέτοια ρήτρα έχει, αυτή καθαυτή, περιοριστικό του ανταγωνισμού αντικείμενο, η ανάλυση από την ΕπΑντ και, ακολούθως, το αρμόδιο δικαστήριο του οικονομικού και νομικού πλαισίου στο οποίο αυτή εντάσσεται, μπορεί να περιορίζεται σε όσα είναι απολύτως απαραίτητα προκειμένου να

διαπιστωθεί η ύπαρξη περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου (πρβλ. αποφάσεις ΔΕΕ της 26.10.2023, EDP-Energias Portugal SA κ.λπ., C-331/21, σκ. 100-102, της 20.1.2016, Toshiba Corporation κατά Επιτροπής, C-373/14P, σκ. 29). Στο πλαίσιο της εκτίμησης αυτής αναγκαίως λαμβάνεται υπόψη η περίπτωση του ότι μια τέτοια υποχρέωση δεν πληροί όλες τις προϋποθέσεις που θέτουν οι διατάξεις του άρθρου 5 των Κανονισμών Ομαδικής Απαλλαγής [2790/1999 και 330/2010] προκειμένου να εξαιρεθεί από την υπαγωγή στον κανόνα της απαγόρευσης, χωρίς, πάντως, η περίπτωση αυτή να απαλλάσσει την ΕπΑντ και, ακολούθως το αρμόδιο δικαστήριο από την υποχρέωση να προβεί στην εκτίμηση του αν η ρήτρα είναι αρκούντως επιβλαβής για τον ανταγωνισμό (πρβλ. απόφαση ΔΕΕ της 29.6.2023, Super Bock Bebidas S.A., C-211/22, σκ. 37-43).

25. Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, η αναιρεσείουσα με τον σχετικό λόγο της προσφυγής της, υπό το προεκτεθέν (σκ. 22) περιεχόμενο, δεν είχε αμφισβητήσει τον επιζήμιο για τον ανταγωνισμό χαρακτήρα της ρήτρας ούτε είχε προβάλει άλλες περιστάσεις που θα μπορούσαν να κλονίσουν τη συνολική εκτίμηση του εν λόγω χαρακτήρα και, ως εκ τούτου, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση παρίσταται νομίμως και επαρκώς αιτιολογημένη από την άποψη αυτή, απορριπτομένου του περί του αντιθέτου λόγου αναιρέσεως. Ο μόνος δε ισχυρισμός τον οποίο είχε προβάλει ενώπιον του δικάσαντος Διοικητικού Εφετείου και επαναφέρει με την κρινόμενη αίτηση, αφορά στο ζήτημα του αν μια μετασυμβατική ρήτρα μη ανταγωνισμού στο πλαίσιο πανελλαδικού δικτύου franchising καλύπτεται από τον Κανονισμό Ομαδικής Απαλλαγής μόνον αν περιορίζεται στο οικόπεδο (χώρο καταστήματος) του δικαιούχου κατά τη διάρκεια της σύμβασης. Κατά την έννοια, όμως, της (παρατεθείσας στη σκέψη 13) διάταξης της περ. δ του άρθρου 5 των Κανονισμών Ομαδικής Απαλλαγής, η οποία ως εισάγουσα εξαίρεση, είναι στενώς ερμηνευτέα, ως χώροι στους οποίους δύναται να περιορίζεται μια μετασυμβατική υποχρέωση μη ανταγωνισμού νοούνται οι χώροι από τους οποίους προσφέρονται προς πώληση τα αγαθά ή οι συμβατικές υπηρεσίες και όχι ολόκληρη η επικράτεια στην οποία μπορούν να πωληθούν τα προϊόντα ή να παρασχεθούν οι υπηρεσίες βάσει μιας συμφωνίας franchise (βλ. διάταξη ΔΕΚ της 7.2.2013, La Retoucherie de Manuela SL, C-117/12, σκ. 35-42). Συνεπώς, νομίμως απορρίφθηκε με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ο ως άνω ισχυρισμός της αναιρεσείουσας και ο σχετικός λόγος αναιρέσεως, ανεξαρτήτως του ότι δεν συνοδεύεται από αυτοτελή ισχυρισμό εκ του άρθρου 53 παρ. 3 του π.δ. 18/1989, είναι, πάντως, απορριπτός ως αβάσιμος.

26. Επειδή, η αναιρεσείουσα είχε προβάλει με την προσφυγή της ότι η ΕπΑντ προσδιόρισε εσφαλμένα τη σχετική αγορά προϊόντων ως αυτήν της λιανικής πώλησης και διανομής προϊόντων τηλεφωνίας, πληροφορικής και υψηλής τεχνολογίας, στην οποία δραστηριοποιούνται, κυρίως αλυσίδες καταστημάτων, υπό το ίδιο εμπορικό σήμα και, ως εκ τούτου, εσφαλμένα προσδιόρισε τα μερίδια αγοράς για την περίοδο 1990-2006 και δεν εφάρμοσε για την περίοδο αυτήν τον κανόνα de minimis. Το δικάσαν δικαστήριο απέρριψε τους λόγους αυτούς, κρίνοντας ότι το πρώτο κατάστημα της αναιρεσείουσας με σύμβαση δικαιόχρησης λειτούργησε το 1990 και έκτοτε αυτή επεκτάθηκε σε όλη την ελληνική επικράτεια, λειτουργώντας στο εξής ως αλυσίδα καταστημάτων με την επωνυμία «ΓΕΡΜΑΝΟΣ». Και ναι μεν τα πρώτα χρόνια δραστηριοποιήθηκε στη λιανική πώληση μπαταριών, ρολογιών και ραδιοφώνων, όπως άλλωστε συνέβη με τις υπόλοιπες αλυσίδες καταστημάτων που αποτελούν τη σχετική αγορά, από το 1994, όμως, δραστηριοποιείται στο χώρο της κινητής τηλεφωνίας και στη συνέχεια, στη λιανική πώληση προϊόντων πληροφορικής και υψηλής τεχνολογίας, προσθήκη η οποία σημειώθηκε και στις υπόλοιπες αλυσίδες και οφείλεται, κατά τα κοινώς γνωστά, στην εξέλιξη της σχετικής αγοράς λόγω της αλματώδους ανάπτυξης της τεχνολογίας. Εξάλλου, στη σχετική αγορά πρέπει να περιληφθούν οι αλυσίδες οι οποίες, λόγω της στρατηγικής διάθεσης των προϊόντων τους με ιδιόκτητα καταστήματα ή καταστήματα λειτουργούντα με το σύστημα κυρίως της δικαιόχρησης, διαθέτουν τα μεγαλύτερα δίκτυα με βάση τον αριθμό καταστημάτων και εμπορεύονται προϊόντα που μπορούν να θεωρηθούν ανταγωνιστικά αυτών που κατά τα ανωτέρω διαθέτει η αναιρεσείουσα, σύμφωνα και με τη μελέτη της ICAP του Μαρτίου 2010, όπου γίνεται η διάκριση των ανωτέρω αλυσίδων, ενώ τα λοιπά μεμονωμένα-αυτόνομα καταστήματα αποτελούν χωριστή κατηγορία. Με τις σκέψεις αυτές επικυρώθηκε ο ως άνω προσδιορισμός της σχετικής αγοράς προϊόντων στον οποίο είχε προβεί η ΕπΑντ και, ακολούθως, απορρίφθηκαν οι ισχυρισμοί της αναιρεσείουσας με τους οποίους είχε προβληθεί ότι η ΕπΑντ μη νομίμως δεν εφάρμοσε τον κανόνα de minimis τουλάχιστον για την περίοδο 1990-2006. Ειδικότερα, οι ισχυρισμοί ως προς τα μερίδια αγοράς απορρίφθηκαν το μεν ως αναπόδεικτοι, με την αιτιολογία ότι το ποσοστό του

μεριδίου της αναιρεσείουσας στη σχετική αγορά ανερχόταν σε 25% το 2004 και για τα προηγούμενα έτη συνάγεται ότι υπερέβαινε το 5%. το δε, ως αλυσιτελείς, ειδικά για την περίοδο 1990-1994, με την αιτιολογία ότι πρόκειται για παράβαση καθορισμού τιμών μεταπώλησης σε ολόκληρη την ελληνική αγορά, η αναιρεσείουσα είχε συνεργασίες με αλλοδαπές πολυεθνικές επιχειρήσεις και πραγματοποιούσε εισαγωγές από αρκετές χώρες, ο κύκλος των εργασιών της από πωλήσεις του δικτύου δικαιόχρησης υπερβαίνει τα 40 εκατομ ευρώ (όριο που τίθεται με τις κατευθυντήριες γραμμές 2004/C101/07), με αποτέλεσμα να έχει εν προκειμένω αντίθετο με τον ανταγωνισμό αποτέλεσμα και να συνιστά ως εκ της φύσεώς της σημαντικό περιορισμό του ανταγωνισμού. Τέλος, ο ισχυρισμός της αναιρεσείουσας ότι την περίοδο 1990-1994 η νομολογιακή πρακτική της ΕπΑντ ήταν να μην εφαρμόζει τους περιορισμούς του ανταγωνισμού σε ρήτρες καθορισμού τιμών όταν το μερίδιο αγοράς ήταν κάτω του 5% απορρίφθηκε με την εξής αιτιολογία: «αφενός μεν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή από το 1997 δέχεται ότι *per se* περιορισμοί του ανταγωνισμού δεν μπορούν να εξαιρεθούν από τον κανόνα *de minimis* (βλ. την Ανακοίνωση της Επιτροπής με θέμα τις “Κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς” - ΕΕ. C /291/13.10.2000, σ. 1-44, παρ. 46-47 καθώς και ΕΕC372-13, 9-12-1997), αφετέρου δε, κατά γενική αρχή του διοικητικού δικαίου είναι μεν δυνατή η αυτοδέσμευση της διοίκησης με τον καθορισμό κριτηρίων ως προς τον τρόπο άσκησης της διακριτικής της ευχέρειας, όταν ο νόμος δεν περιέχει ρητή πρόβλεψη, πλην όμως, είναι επιτρεπτή η απόκλισή της από αυτά, χωρίς να παραβιάζεται ούτε η αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του διοικουμένου όταν η Επιτροπή αποφασίζει μέσω κατευθυντηρίων γραμμών αυστηρότερα από ότι στο παρελθόν, ούτε η αρχή της ισότητας, όταν αυτή μεταβάλλει προηγούμενες πρακτικές της».

27. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση προβάλλεται ότι οι ανωτέρω κρίσεις εκώρησαν κατ' εσφαλμένο νομικό χαρακτηρισμό της σχετικής αγοράς προϊόντων καθώς και του κρίσιμου για τον προσδιορισμό αυτής κριτηρίου της εναλλαξιμότητας, εσφαλμένη εφαρμογή του κανόνα *de minimis* και των αρχών της χρηστής διοίκησης και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης (δοθέντος ότι η απόκλιση της Διοίκησης από προηγούμενη πρακτική αυτοδέσμευσης ισχύει για το μέλλον) και, τέλος, κατά παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας λόγω πλημμελειών της αιτιολογίας και μη λήψεως υπόψη του ουσιώδους ισχυρισμού που είχε προβάλει η αναιρεσείουσα με την προσφυγή της ότι στην αγορά πώλησης, μπαταριών, ρολογιών και ραδιοφώνων η τελευταία αυτή είχε τα έτη 1990-1994 ελάχιστο μερίδιο αγοράς κάτω του 5%. Ο λόγος αυτός, ανεξαρτήτως του παραδεκτού ή μη της προβολής του σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 53 παρ. 3 του π.δ. 18/1989, είναι πάντως απορριπτέος, προεχόντως, ως αλυσιτελής, κατά τα ανωτέρω αναπτυχθέντα στη σκέψη 12, δεδομένου ότι στους περιορισμούς κατ' αντικείμενο του ανταγωνισμού, όπως οι προκείμενοι, δεν εφαρμόζεται ο κανόνας *de minimis* ούτε ασκούν επιρροή τα μερίδια αγοράς του παραβάτη, για την εξακρίβωση της υπέρβασης ενός ορίου των οποίων θα απαιτείτο ο ακριβής προσδιορισμός της αγοράς αυτής (βλ. απόφαση της 11ης Ιουλίου 2013, C-439/11 P, Ziegler SA κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σκ. 63). Εξ άλλου, από την άποψη της διαπίστωσης της παράβασης, μόνη η αμφισβήτηση του ορισμού της εν λόγω αγοράς δεν αρκεί για να καταστήσει εσφαλμένη τη, μη συναπτόμενη άλλωστε με μερίδια αγοράς, κρίση της αναιρεσιβαλλομένης ότι οι ένδικες συμφωνίες ενδέχεται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και ότι οι ένδικες συμφωνίες έχουν ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού (πρβλ. ΣτΕ 2342/2018 επτ., 2780/2012 επτ. και απόφαση ΔΕΚ της 11ης Ιουλίου 2013, C-439/11 P, Ziegler SA κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σκ. 63, διάταξη της 16ης Φεβρουαρίου 2006, *Adriatica di Navigazione* κατά Επιτροπής, C-111/04 P, σκ. 31, απόφαση ΠΕΚ της 6.7.2000, T-62/98, *Volkswagen AG* κατά Επιτροπής, σκ. 230-231). Συνεπώς, το ζήτημα αν απαιτείται προσδιορισμός της σχετικής αγοράς για τις ανάγκες εφαρμογής των άρθρων 1 του ν. 703/1977 και 101 ΣΛΕΕ, δεν παρίσταται κρίσιμο για την επίλυση του προβαλλόμενου ως άνω λόγου, όπως αβασίμως ισχυρίζεται η αναιρεσείουσα, η δε αναφερόμενη στο αναιρετήριο νομολογία του ΔΕΕ [απόφαση της 28.2.1991, C-234/89, *Δηλημίτης*, σκ. 16-18], προς την οποία ισχυρίζεται η αναιρεσείουσα ότι έρχεται σε αντίθεση η κρίση της αναιρεσιβαλλομένης, δεν αφορά σε περιορισμούς του ανταγωνισμού κατ' αντικείμενο. Περαιτέρω, η κρίση του δικάσαντος δικαστηρίου ότι είναι επιτρεπτή η μη εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση του κανόνα *de minimis* παρά την ύπαρξη αντίθετης πρακτικής της ΕπΑντ την περίοδο 1990-2006, παρίσταται νομίμως αιτιολογημένη, διότι η μεταβολή, σε συμφωνία με τους κανόνες της Συνθήκης, της πρακτικής που είχε υιοθετήσει η ΕπΑντ σε προγενέστερη διαδικασία δεν παραβιάζει τις αρχές της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της χρηστής διοίκησης (πρβλ. αποφάσεις ΔΕΚ, τμήμα μείζονος

συνθέσεως, της 28ης Ιουνίου 2005, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκ. 169-172, της 14ης Φεβρουαρίου 1990, C-350/88, Delacre κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1990, σ. I-395, σκέψη 33 και την παρατιθέμενη εκεί νομολογία), τα δε περί του αντιθέτου προβαλλόμενα είναι απορριπτέα εν πάση περιπτώσει ως αβάσιμα. Ομοίως απορριπτέοι είναι, τέλος, και οι ισχυρισμοί για στρέβλωση του αποδεικτικού υλικού, διότι πλήττουν απαραδέκτως την ανέλεγκτη, κατ' αναίρεση, κρίση του δικαστηρίου της ουσίας περί την εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων.

28. Επειδή, η αναιρεσείουσα είχε προβάλει με την προσφυγή της ότι η προσβαλλόμενη πράξη της ΕπΑντ είναι ακυρωτέα για τον λόγο ότι τουλάχιστον ως προς το θέμα του καθορισμού τιμών μεταπώλησης η παράβαση διεκόπη το 1998 με την υιοθέτηση των συμβάσεων τύπου Β' και, ως εκ τούτου, από το έτος 1998 οπότε έπαυσε η παράβαση, έως το έτος 2010 οπότε έγινε η επιτόπια έρευνα από τη ΓΔΑ και διεκόπη, κατ' άρθρο 42 του ν. 3959/2011, η παραγραφή, παρήλθαν πλέον των 11 ετών, διάστημα κατά το οποίο είχε παραγραφεί η αξίωση της ΕπΑντ. Το δικάσαν δικαστήριο απέρριψε τον λόγο αυτόν στηριζόμενο στον διαρκή χαρακτήρα των εν λόγω παραβάσεων, οι οποίες συνεχίζονταν αφενός μεν με την ισχύ κάποιων συμβάσεων τύπου Α' από το έτος 1990 έως το έτος 2010, αφετέρου δε με την εφαρμογή συμβάσεων τύπου Β' από το έτος 1998 έως το έτος 2012, οπότε η αναιρεσείουσα προέβη σε τροποποίηση αυτών. Περαιτέρω, απέρριψε ως αβάσιμο και τον ισχυρισμό της αναιρεσείουσας ότι ήταν εφαρμοστέες οι διατάξεις του άρθρου 42 του ν. 3959/2011, με την αιτιολογία ότι κατ' άρθρο 50 παρ. 6 του νόμου αυτού, το άρθρο 42 δεν καταλαμβάνει παραβάσεις, όπως οι επίδικες, οι οποίες είχαν ήδη αποτελέσει αντικείμενο καταγγελίας και έρευνας πριν από την έναρξη ισχύος του (20.4.2011). Με την κρινόμενη αίτηση προβάλλεται ότι οι ανωτέρω κρίσεις εκώρησαν κατ' εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή των κανόνων περί παραγραφής (άρθρα 25 του Κανονισμού 1/2003, 42 και 50 του ν. 3959/2011) και κατά παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας λόγω παράλειψης απάντησης σε ουσιώδη ισχυρισμό, αναγόμενο στον διαρκή χαρακτήρα της παράβασης του καθορισμού τιμών μεταπώλησης. Ο λόγος αυτός στηρίζεται, όπως ρητώς αναφέρεται και στην κρινόμενη αίτηση, στην αποδοχή του λόγου αναιρέσεως ότι οι συμβάσεις του δεύτερου τύπου της περιόδου 1998-2012 δεν ήταν αντίθετες στο δίκαιο του ανταγωνισμού ως περιέχουσες ρήτρες καθορισμού τιμών μεταπώλησης. Εφόσον, όμως, ο λόγος αυτός απερρίφθη ως άνω (βλ. σκέψη 16), και ο υπό εξέταση λόγος αναιρέσεως, ο οποίος προϋποθέτει την αποδοχή της βασιμότητας του ως άνω λόγου (πρβλ. ΣτΕ 106/2022), είναι επίσης απορριπτέος προεχόντως για τον λόγο αυτόν (πρβλ. ΣτΕ 1727/2018).

29. Επειδή, περαιτέρω, με την προσφυγή της η αναιρεσείουσα προέβαλε ότι η ΕπΑντ, κατά παράβαση των αρχών της χρηστής διοίκησης και της μη καταχρηστικής άσκησης των δικαιωμάτων της, επέδειξε καθυστέρηση στη διεκπεραίωση της υπόθεσης από τη διάπραξη των παραβάσεων, το έτος 2006, οπότε σταμάτησε να χρησιμοποιεί τις συμβάσεις τύπου Α', έως τη διαπίστωσή τους στο τέλος 2014, επικουρικά δε από την πρώτη καταγγελία που έλαβε χώρα το έτος 2009 έως την κοινοποίηση της προσβαλλόμενης απόφαση της ΕπΑντ το έτος 2014. Οι ισχυρισμοί αυτοί απορρίφθηκαν το μεν ως αβάσιμοι, εν όψει του διαρκούς χαρακτήρα της παράβασης, το δε ως ερειδόμενοι σε εσφαλμένη προϋπόθεση, με την αιτιολογία ότι η καταγγελία του 2009 ανακλήθηκε, ενώ η καταγγελία της Γ. ΟΕ, η οποία εξετάστηκε τελικώς από την ΕΑ, υποβλήθηκε το έτος 2012, σε κάθε δε περίπτωση, ο χρόνος που μεσολάβησε από το 2009 έως το τέλος του 2014 που κοινοποιήθηκε στην αναιρεσείουσα η προσβαλλόμενη, μη υπερβαίνων την πενταετία, κρίθηκε εύλογος, ενόψει της φύσεως και της ιδιαιτερότητας των παραβάσεων καθώς και του γεγονότος ότι ο έλεγχος επεκτάθηκε σε πολλά καταστήματα της ΓΕΡΜΑΝΟΣ σε όλη την Ελλάδα. Τέλος, ο ισχυρισμός της αναιρεσείουσας ο σχετικός με την αντικειμενική αδυναμία άμυνάς της λόγω της αποχώρησης στελεχών της και της ανυπαρξίας αντικαταστατών τους με τις απαραίτητες γνώσεις, καθώς επίσης και λόγω καταστροφής από πυρκαγιά στο κέντρο εκπαίδευσης της εταιρείας ηλεκτρονικών εγγράφων και αρχείων, απορρίφθηκε ως αλυσιτελής, με την αιτιολογία ότι η αναιρεσείουσα δεν επικαλέσθηκε κατά τρόπο ειδικό, ορισμένο και επαρκώς τεκμηριωμένο ότι τα στοιχεία μπορούσαν πράγματι να της χρησιμεύσουν για την άμυνά της ενώπιον της ΕπΑντ, οι αποδιδόμενες παραβάσεις προέκυπταν από τα ίδια τα έγγραφα που διέθετε η αναιρεσείουσα και η τελευταία αυτή δεν απέδειξε ότι η όποια παρέλευση υπερβολικού, κατά τους ισχυρισμούς της, χρόνου είχε επίπτωση στην ικανότητά της να αμυνθεί αποτελεσματικά ή ότι υπέστη κάποια βλάβη εξ αυτού του λόγου, ούτε ότι το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε η Επιτροπή θα ήταν διαφορετικό.

30. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση προβάλλεται πως η κρίση του διοικητικού εφετείου ότι η ΕπΑντ δύναται κατά νόμον να επιβάλει πρόστιμο το 2014 για παραβάσεις που έλαβαν χώρα την περίοδο 1990-2009 και, πάντως, άνω των πέντε ετών προ του καταλογισμού, έχει χωρήσει κατ' εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή των αρχών της εύλογης προθεσμίας και της χρηστής διοίκησης. Επίσης, προβάλλεται ότι το δικάσαν δικαστήριο δεν απάντησε στον ουσιώδη ισχυρισμό που είχε προβάλει η αναιρεσείουσα με την προσφυγή της ότι αφετηρία του εύλογου χρόνου είναι η διάπραξη της παράβασης και όχι η περιέλευση σε γνώση της ΕπΑντ της παράβασης. Συναφώς, προβάλλεται ότι εσφαλμένως κρίθηκε πως για την παραδοχή του ως άνω προβαλλόμενου με την προσφυγή λόγου απαιτείται απόδειξη δικονομικής βλάβης. Προς θεμελίωση του παραδεκτού του λόγου αυτού προβάλλεται ότι δεν υφίσταται νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας αναφορικά με το ζήτημα των προϋποθέσεων εφαρμογής της αρχής της εύλογης προθεσμίας σε αποφάσεις της ΕπΑντ και τις συνέπειες της μη τήρησης της εν λόγω αρχής για το κύρος των αποφάσεων της ΕΑντ. Ο ισχυρισμός αυτός είναι βάσιμος, διότι πράγματι κατά τον κρίσιμο χρόνο άσκησης της κρινόμενης αίτησης δεν υπήρχε νομολογία για το ζήτημα αυτό και, ως εκ τούτου, ο σχετικός λόγος αναιρέσεως είναι παραδεκτός και περαιτέρω εξεταστέος (βλ. ΣτΕ 582/2019 επτ., 1298/2021).

31. Επειδή, όπως έχει ήδη κριθεί (ΣτΕ 582/2019 επτ., 1298/2021), δεν μπορούν να εφαρμοσθούν στην εσωτερική έννομη τάξη, ούτε ευθέως, ούτε αναλόγως, οι διατάξεις του άρθρου 25 παρ. 1 του Κανονισμού 1/2003 (βλ. αναλυτικά σκ. 6 της εν λόγω απόφασης· πρβλ. απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2021, *Consiliul Concurenței κατά Whiteland Import Export SRL, C-308/19*, σκ. 36-37). Ωστόσο, όπως κρίθηκε με την ίδια απόφαση (βλ. αναλυτικά σκέψεις 7-8), η ΕπΑντ έχει την υποχρέωση να ασκεί τις αρμοδιότητές της μέσα σε εύλογο χρόνο, στοιχείο το οποίο κρίνεται κάθε φορά ανάλογα με τη φύση και τη σοβαρότητα της παράβασης, τη δυσχέρεια εντοπισμού της, τη φύση του ληπτέου μέτρου, τον σκοπό στον οποίο αποβλέπει ο ασκούμενος από την Επιτροπή έλεγχος και τις εν γένει περιστάσεις της συγκεκριμένης περίπτωσης. Ειδικά δε για την επιβολή κυρώσεων, μέτρο του ευλόγου του χρόνου αυτού αποτελούν, εν όψει και της αρχής της αποτελεσματικότητας του ενωσιακού δικαίου, αφ' ενός, και της αρχής της αναλογικότητας, αφ' ετέρου, και οι προθεσμίες που έχουν ταχθεί στο άρθρο 25 του Κανονισμού 1/2003, υπό την έννοια ότι ο εύλογος χρόνος δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να υπολείπεται των προθεσμιών που τάσσονται στη διάταξη αυτή, δεν μπορεί όμως να είναι ούτε και καταδήλως μακρότερος από τον μέγιστο συνολικό χρόνο που προβλέπεται από τις ενωσιακές διατάξεις (δηλαδή την δεκαετία). Εξ άλλου, αφετηρία για τον υπολογισμό του εύλογου χρόνου δεν είναι ο χρόνος έναρξης της παράβασης (σύναψης συμφωνίας που περιείχε όρους περιοριστικούς του ανταγωνισμού κατ' αντικείμενο), αλλά ο χρόνος λήξης της παράβασης, δηλαδή κατ' αρχήν ο χρόνος που έληξε η συμφωνία ή η εν τοις πράγμασι ισχύς των επίμαχων όρων της συμφωνίας, σε περίπτωση δε συστηματικής επανάληψης της αυτής παραβατικής συμπεριφοράς, ακόμη και εάν οι κατ' ιδίαν πράξεις δεν συγκροτούν ενιαία συνεχιζόμενη παράβαση, ως αφετηρία για τον υπολογισμό του χρονικού διαστήματος εντός του οποίου η ΕΑ μπορεί να ασκήσει τις αρμοδιότητές της λαμβάνεται υπ' όψη η λήξη της χρονικά τελευταίας εκδηλώσεως παραβατικής συμπεριφοράς.

32. Επειδή, σύμφωνα με τα δεκτά γενόμενα στην προηγούμενη σκέψη, είναι κατ' αρχήν νόμιμη η (αυτοτελής έναντι της κρίσης περί παραγραφής) κρίση της αναιρεσιβαλλομένης ότι δεν τίθεται εν προκειμένω ζήτημα υπέρβασης του εύλογου χρόνου, διότι τόσο από τον χρόνο συνέχισης της ισχύος κάποιων συμβάσεων τύπου Α (2010) όσο και από τον χρόνο λήξης ισχύος της εφαρμογής των συμβάσεων τύπου Β (2012), -οι συμβατικές ρήτρες των οποίων ενείχαν, ως εκ της φύσεώς τους, την αυτή αποδιδόμενη και στις συμβάσεις τύπου Α παράβαση του καθορισμού τιμών μεταπώλησης-, μέχρι την έναρξη διερεύνησης της υπόθεσης (12.4.2010) και αποστολής επιστολής στην αναιρεσείουσα (30.4.2010) -πράξεις οι οποίες θα μπορούσαν να διακόψουν την παραγραφή- και πάντως μέχρι την κοινοποίηση της προσβαλλόμενης απόφασης της ΕπΑντ (τέλη του 2014), δεν είχε παρέλθει χρόνος βραχύτερος της πενταετίας. Εξ άλλου, δεδομένου ότι ο χρόνος αυτός ήταν εξ ορισμού εύλογος, κατά τα ανωτέρω δεκτά γενόμενα, δεν απαιτείτο εν πάση περιπτώσει να εξετασθεί περαιτέρω ο ισχυρισμός της αναιρεσείουσας περί δικονομικής βλάβης (βλ. ΣτΕ 582/2019 επτ.). Συνεπώς, όσα περί του αντιθέτου προβάλλει η αναιρεσείουσα με τον ανωτέρω λόγο αναιρέσεως είναι απορριπτέα ως αβάσιμα, κατά δε το μέρος που με τον λόγο αυτό πλήττεται η κρίση της αναιρεσιβαλλομένης με την οποία

απορρίφθηκε ως αναπόδεικτος ο ισχυρισμός της αναιρεσείουσας περί αδυναμίας αποτελεσματικής υπεράσπισής της, ο σχετικός λόγος είναι εν πάση περιπτώσει απορριπτέος ως αλυσιτελής.

33. Επειδή, μετά την απόρριψη των ανωτέρω λόγων αναιρέσεων που πλήττουν την κρίση της αναιρεσιβαλλομένης, με την οποία επικυρώθηκε η νομιμότητα της απόφασης της ΕπΑντ κατά το μέρος με το οποίο διαπιστώθηκαν οι αποδιδόμενες σε βάρος της αναιρεσείουσας παραβάσεις, καθίσταται απορριπτέος και ο λόγος αναιρέσεως που πλήττει την κρίση της αναιρεσιβαλλομένης περί αναπομπής της υπόθεσης στην ΕπΑντ, προκειμένου η τελευταία αυτή να ασκήσει τη διακριτική της ευχέρεια ως προς την επιμέτρηση του προστίμου χωριστά για κάθε μία από τις παραβάσεις αυτές. Και τούτο, διότι ο λόγος αυτός δεν θέτει αυτοτελές νομικό ζήτημα, αλλά προϋποθέτει την αποδοχή του βασίμου των ως άνω λόγων αναιρέσεως (πρβλ. ΣτΕ 841/2022, 2925/2020, 1727/2018).

34. Επειδή, κατόπιν αυτών, και καθώς δεν προβάλλεται άλλος λόγος αναιρέσεως, η κρινόμενη αίτηση πρέπει να απορριφθεί.

Δ ι ά τ α ύ τ α

Απορρίπτει την αίτηση.

Διατάσσει την κατάπτωση του παραβόλου.

Επιβάλλει στην αιτούσα τη δικαστική δαπάνη της Επιτροπής Ανταγωνισμού, η οποία ανέρχεται στο ποσό των τετρακοσίων εξήντα (460) ευρώ.

Η διάσκεψη έγινε στην Αθήνα στις 30 και 31 Ιανουαρίου 2024

Ο Πρόεδρος του Στ' Τμήματος Ο Γραμματέας

Ιωάννης Β. Γράβαρης Λάμπρος Ρίκος

και η απόφαση δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση της 29ης Σεπτεμβρίου 2025.

Η Πρόεδρος του Στ' Τμήματος Η Γραμματέας

Μαρίνα Παπαδοπούλου Ευδοκία Κιλιμανή

ΣΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

Εντέλλεται προς κάθε δικαστικό επιμελητή να εκτελέσει όταν του το ζητήσουν την παραπάνω απόφαση, τους Εισαγγελείς να ενεργήσουν κατά την αρμοδιότητά τους και τους Διοικητές και τα άλλα όργανα της Δημόσιας Δύναμης να βοηθήσουν όταν τους ζητηθεί.

Η εντολή πιστοποιείται με την σύνταξη και την υπογραφή του παρόντος.

Αθήνα, ...

Η Πρόεδρος του Στ' Τμήματος Η Γραμματέας του Στ' Τμήματος

./.